

Lyssnar på livshistorier

Varje konflikt har en berättelse, menar fredsforskaren Maria Stern SID 16

REKORDÖVERSKOTT

Vi har råd att
anställa fler

SID 6

BEHOV AV EN NY KONSTITUTION

Det kollegiala styret
på väg bort

SID 10

GÄSTPROFESSOR I JOURNALISTIK

Vurmar för
det goda reportaget

SID 24

Forskningsproppen ett steg i rätt riktning

SEDAN FÖRRA NUMRET av GU Journalen har regeringen presenterat sin forsknings- och innovationspolitiska proposition för åren 2013–2016. Forskningspropositionen har stötts och blötts under mer än ett år. Många har gjort inspel, själv har jag suttit med i regeringens forskningsberedning. Med signaler om att det inte skulle bli några nya forskningspengar, så blev nog de flesta ändå överraskade av den förstärkning på fyra miljarder kronor fram till 2016 som presenterades. Jag tror man kan utgå ifrån att vår utbildningsminister Jan Björklund har haft en tuff match mot de andra departementen.

NÄR DET GÄLLER tillskottet av nya pengar är det särskilt glädjande att basanslagen ökar, vi har ju länge pratat om vikten av att få råda över pengarna själva, utan styrning från staten. Ökningen fram till 2016 är 900 miljoner kronor, av dessa går cirka 90 miljoner till Göteborgs universitet. En större andel basresurser ökar långsiktigheten och underlättar för lärosätena att ta större ansvar när det gäller till exempel anställningar. Det är också bra att propositionen signalerar betydelsen av fri forskning, det vill säga forskning som inte är öronmärkt och bestämd på förhand. Det är oerhört viktigt för svensk forskning att det ges utrymme för forskare att tänka i helt nya banor och att de ges möjlighet att ta risker. Efter många års åskande får Göteborgs universitet nu också pengar till ett eget innovationskontor. Att vi får pengar till konstnärlig forskning får ses som att regeringen nu ger området förtjänt legitimitet.

MEN DET FINNS också en del svagheter i forskningsproppen. En sådan är att det saknas specifika satsningar på humaniora och samhällsvetenskap. Jag förutsätter att de riktade satsningar på exempelvis åldrande och hälsa och hållbart samhällsbyggande, inkluderar forskning inom flertalet discipliner inklusive områden som humaniora och samhällsvetenskap och konst. För att sammanfatta regeringens forskningsproposition tycker jag ändå man kan säga att tydliggörandet av långsiktighet, frihet och risktagande ger viktiga signaler för framtiden.

För ett par veckor sedan var det dags för årets doktorspromovering. Det är alltid lika roligt att vid detta högtidliga tillfälle få möjlighet att prisa alla doktorer, hedersdoktorer

FOTO: JULIA LANDGREN

och jubeldoktorer och allt det hårda arbete och de prestationer som lett fram till doktorsshatten. Det blev en minnesvärd högtid och tack till alla som bidrog till detta! Det var också extra roligt att kunna nämna att flera av de saker som realiserades i den nyligen presenterade forskningspropositionen, var sådant som jag vid förra promoveringen skickade med hedersgästen, utbildningsminister Jan Björklund, att begrundas.

ATT PROPOSITIONEN signalerar långsiktighet är bra men det är inte riktigt den verklighet vi har i idag. Vår verksamhet präglas i stället av många och snabba förändringar inte minst på resurstillgångssidan. Vi har många intressenter som gärna vill få ett större inflytande över vår verksamhet. Vår roll och våra värderingar utmanas ständigt. Sammantaget innebär detta att vi som lärosäte måste ha tydliga och långsiktiga mål som tar höjd för en föränderlig och inte helt förutsägbar framtid. Det är precis det Göteborgs universitets nya vision med mål och strategier, Vision 2020, strävar efter.

Det är glädjande att se med vilket engagemang och intresse arbetet med att implementera Vision 2020 nu har kommit igång. Handlingsplaner och verksamhetsplaner realiserar och med allt detta engagemang är jag säker på att vi kommer att lyckas.

PAM FREDMAN

GU JOURNALENEN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE**November 2012****CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se**REDAKTÖR & ST ANSVARIG UTGIVARE**
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se**FOTOGRAF OCH REPRO**
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se**GRAFISK FORM & LAYOUT**
Anders Eurén 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se**MEDVERKANDE SKRIBENTER**Helena Svensson, Annika Hansson,
Karin Backteman och Mikael Olofsson**KORREKTUR**

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

BITR. GRAFISK FORMGIVARE

Björn Eriksson

ADRESSGU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg**E-POST**

gu-journalen@gu.se

INTERNET

www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA

6000 ex

ISSN

1402-9626

UTGIVNING7 nummer/år
Nästa nummer utkommer
den 18 december 2012**MANUSSTOPP**

30 november 2012

MATERIALFör obeställt material ansvaras ej
För ej signerat material ansvarar
redaktionen

Citera gärna, men ange källan

ADRESSÄNDRING

Gör skriftlig anmälan till redaktionen

OMSLAGMaria Stern, professor vid
institutionen för globala studier
Foto: Johan Wingborg**TRYCKERI**

Billes Tryckeri AB

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

2 Regeringen verkar ha lyssnat

NYHETER

- 4 Hundratals personer berörs i en omorganisation som inte får kosta några pengar
- 6 Ekonomidirektör Lars Nilsson vill se mer action
- 7 Det finns en risk att regeringens satsning inte leder till förnyelse
- 8 Samhällsvetenskapliga fakulteten lyckas inte slå ihop några institutioner
- 9 Sammanslagning på Handels skapar både oro och hopp
- 10 Vart tog diskussionen om kunskapsideal vägen i Vision 2020? undrar idéhistoriker Thomas Karlsohn
- 12 Thomas Sterner får nytt toppjobb i USA
- 13 Detta får du inte missa. Global Week drar snart igång
- 14 Internationella gästlärare är en förklaring till universitetsorkesterns framgångar
- 15 Utsläpp av koldioxid har räddats oss undan en ny istid, menar Lars Franzén

PROFILER

- 16 Dagens uppskrivade säkerhetstänkande begränsar vår frihet, menar fredsforskare Maria Stern

SAMTAL MED

- 20 Hur kommer det sig att religion har fått en så stor betydelse i det amerikanska valet? Åke Sander förklarar

REPORTAGE

- 22 Gallring ökar ekens chanser

REPORTAGE

- 24 Så kan branschen ta sig ur krisen, menar Ingrid Carlberg, gästprofessor i journalistik

DEBATT OM SPRÅK**NYTT OM FOLK****SPIKAT**

- 32 Andreas Johnsson
Han har kartlagt både Mars och Svalbard

Så kan eken frodas

Skogsvård kräver långsiktiga resurser, menar Frank Götmark och Jenny Leonardsson.

Journalist med vetenskaplig metodik

Det goda reportaget kräver extra ansträngning, menar Ingrid Carlberg.

En djupare förståelse

Maria Stern, som forskar om sexuellt våld i krig, menar att både män och kvinnor är offer.

Finns det liv där ute?

Vår forskning ökar i alla fall förhoppningarna att finna liv, säger Andreas Johnsson.

Professionella musiker stimulerar

Lagom till 10-årsjubileet får University of Gothenburg Symphony Orchestra samverkanspriset.

Redaktionen: Problem kan inte informeras bort

NU HAR DEN FJÄRDE arbetsmiljöbarometern publicerats i en uttömmande rapport. Här redovisas alla frågor utifrån olika synvinklar och jämförelser bakåt i tiden. Det är på det hela taget en mycket intressant och relevant läsning. Men vad är det för vits med att lägga ner så oerhört mycket tid och energi på en undersökning om resultatet inte tas på allvar och leder till förbättringar? Det hoppas vi naturligtvis men förra gången var det bara 26 procent av alla medarbetare som hade fått resultatet presenterat av sin chef. Du som medarbetare har rätt att ställa krav på att få veta resultatet för din institution.

En del av barometern handlar om information och kommunikation. Ett syfte med omorganisationen är att stärka den externa och interna kommunikationen, vilket är lovligt. Men det vore fel att tro att problem kan informeras bort. GU är en stor och komplex organisation, där det inte är självklart att alla delar känner samhörighet med varandra eller med GU centralt. Barometern visar också att många på GU upplever att ledningen är otydlig. Om man inte har en bra chef då fungerar inte internkommunikationen heller.

LENNART WEIBULL skriver att GU Journalen är den universitetsgemensamma kanal som har störst spridning och värderas också mycket positivt. Det är förstås glädjande men det finns också problem, bland annat att distributionen inte fungerar tillfredsställande. Att endast två av tre uppger att de har tillgång till tidningen är inte acceptabelt.

ÄVEN I GU JOURNALEN har debatten om de små språken blossat upp. Tre ämnesföreträdare kritiserar den Humanistiska fakultetens ledning för beslutet att lägga ner italienska samt

hot om nedläggning av andra språk. Dekangruppen insinuerar att GU Journalens redaktion ligger bakom inläggen eftersom vi på Facebook uppmuntrat folk att komma in med bidrag i denna fråga. Att få igång en debatt är dock en av tidningens uppgifter. I detta fall hade flera personer redan tidigare hört av sig och sagt sig villiga att debattera. Det fanns alltså ingen dold agenda från vår sida. Debatten var sedan länge igång i sociala medier.

**ALLAN ERIKSSON
& EVA LUNDRÉN**

Det har gått alldeles för fort

De två stora facken, Saco och ST, är på det hela taget nöjda med omorganisationen hittills. Men det går för fort, anser de fackliga organisationerna som får många oroliga samtal från sina medlemmar.

FACKEN SÄGER sig ha fått garantier för att omorganisationen inte ska leda till några uppsägningar.

– Det är ett delikat pussel som arbetsgivaren har att lägga. Men det finns, så vitt vi

Stefan Schedin

Martin Selander

Lennart Olsson

kan se idag, ingen risk för övertalighet på grund av omorganisationen, säger Stefan Schedin, ST:s ordförande vid universitetet. Vi är också nöjda med att arbetsgivaren har beslutat att göra en internrekrytering av de tjänster som utlyses.

Även Martin Selander, ordförande på Saco, framhåller att omorganisationen har förankrats väl men att genomförandet har gått för fort. Vilket i sin tur späder på oron.

– Riskanalyser från fakulteterna visar att många medarbetare är oroliga och osäkra, man vet inte var man kommer att hamna rent fysiskt eller om man får andra arbetsuppgifter. Dessutom kan det lätt uppstå en dominoeffekt när en person flyttar och det uppstår en lucka som fort måste lösas. Det innebär en väldigt hög arbetsbelastning för många medarbetare, som också kan leda till ohälsa.

STEFAN SCHEDIN tycker det är beklagligt att administratörerna har pressats hårdast och ifrågasätter nyttan med ett sparkrav på 10 miljoner mitt i en förändringsprocess.

– Nu har den effekten mildrats genom att det läggs ut på längre tid men det förändrar inte det faktum att man borde

skjuta till mer resurser för att det här ska bli en reform som verkligen stärker institutionerna. En omorganisation måste få kosta.

Att gå ut med ett sparkrav på 10 miljoner i ett inledande skede var dumt, håller Martin Selander med om.

– Det skapade onödig oro. Jag tror att man hamnar på plus-minus-noll, kanske kan man på sikt spara pengar. Men det är först nu som vi börjar se hur mycket personal som vi egentligen behöver.

Men Lennart Olsson på Seko är inte lika nöjd. Det han främst protesterar mot är att lokalvården ska flytta från fastighetsavdelningen till det nya området Infrastruktur.

– Vi känner oss överkörda. Varför ändra på något som fungerar väldigt väl? Den dagliga kontakten med tekniker, vaktmästare, studenter, lärare och fastighetsägare är väldigt viktig. Stordrift är inte alltid det bästa och jag ser en risk att detta är första steget mot en splittring av lokalvården. Det finns också en risk för att man bygger upp ett vi-dom-system.

MEN NU NÄR organisationen ska bemannas måste det få ta tid, framhåller Stefan Schedin.

– Jag tycker att man borde förlänga implementeringstiden. Jag kan inte föreställa mig att det blir klart på två månader. Det är aldrig bra att stressa fram förändringar och det är ingen bra idé att tvångsflytta människor. Vi vet inte heller omfattningen av den jobb-rockad som kan bli följden när folk söker nya tjänster.

Samtliga fack menar att det är oerhört viktigt att cheferna informerar sina medarbetare om vad förändringarna innebär konkret.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDRÉN

Kostnaderna måste minska

Det är positivt att den totala administrationen ses över. Men det finns en risk att en administration byggs upp på institutionerna i frågor som skulle ha samordnats bättre på fakulteterna, menar Elisabet Ahlberg, dekan på Naturvetenskapliga fakulteten.

ATT TA BORT ONÖDIGT dubbelarbete är förstås positivt, påpekar Elisabet Ahlberg. Och kan man öka kvaliteten på administrationen genom samordning på universitetsnivå och lokalisering till institutionerna, är det också bra.

– Det är dock viktigt att löpande utvärdera placeringen av specifik administration för att den ska bli så effektiv och kvalificerad som möjligt. Det finns en fara i att den universitetsgemensamma nivån kommer ”för långt bort från verksamheten”. Risken då är att administrationen snarare ökar än minskar, men det återstår att se.

OMORGANISATIONEN har också kostat en del. Det tycker Elisabet Ahlberg inte är något problem så länge det handlar om en övergångsfas.

– Men på sikt måste de administrativa kostnaderna minska för att processen ska vara trovärdig. Och det är ytterst viktigt att man skapar en kvalificerad administration med kompetenta medarbetare som kan ta eget ansvar för sina arbetsuppgifter.

Campusorganisationen ställer sig Elisabet Ahlberg frågande till bland annat för att den inte diskuterats i samma omfattning som den administrativa organisationen.

Elisabet Ahlberg menar att kostnaderna för administration måste gå ner.

ILLUSTRATION: ANDERS EURÉN

Finns det en risk för övertalighet, så att medarbetare sägs upp?

– Under förutsättning att vi internrekryterar och inte tar in personal utifrån finns ingen anledning till oro.

Tycker du att förändringarna blivit så stora som du hade hoppats?

– Processen har varit något forcerad. Men med tanke på den korta tid vi haft på oss tycker jag att vi kommit väldigt långt. Det mesta är färdigt men om bara två månader måste hela bemanningen av den nya organisationen vara klar. Om vi hade haft mer tid kunde vi ha gjort mer djupgående förändringar.

Vilka är dina farhågor inför det fortsatta arbetet?

– Min oro är att vi inte levererar det som vi har lovat. Det finns en förväntan att omorganisationen ska leda till förändringar och nu gäller det att visa att det också gör det. Vi som jobbar i administrationen får inte stoppa ner huvudet i sanden och fortsätta låtsas som om allt är som vanligt. Det är det inte, vi måste få till ett förändrat och mer effektivt arbetssätt. Framför allt måste vi inom den centrala administrationen börja bygga broar för att motverka den vi-dem-mentalitet som råder där ute på sina håll.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDRÉN

Vi har råd att anställa fler lärare och forskare!

FOTO: JOHAN WINGBORG

Det är hög tid att rekrytera!

Det är ekonomidirektör Lars Nilssons uppmaning efter att ha summerat GU:s ekonomiska resultat. Vid årets slut kommer universitetet att ha ett sparkapital på drygt 800 miljoner kronor.

UTFALLET EFTER årets första åtta månader ser bättre ut än väntat. Jämfört med ett planerat underskott på 20 miljoner kronor i år räknar Lars Nilsson med ett överskott på 6 miljoner. Vad beror det på?

Intäkter från forskningsråd har ökat och kostnaderna blir mindre än förväntat. Detta trots att GU har 60 fler årsarbetare jämfört med för ett år sedan och att det har gjorts strategiska satsningar i enlighet med exempelvis RED 10.

– Det som är positivt är att fler forskarstuderande har anställts. Men samtidigt har den undervisande och forskande personalen minskat med 15 årsarbetare jämfört med förra året, vilket är förvånande med tanke på att GU:s volym har ökat.

Inför nästa år ökar fakultets-

anslaget med totalt 38 miljoner kronor. Det blir framför allt mer pengar till forskning och forskarutbildning medan utbildningsuppdraget minskar med 600 platser. Däremot utökas antalet platser av läkare, tandläkare och sjuksköterskor.

AV TOTALT 809 miljoner kronor i ackumulerat överskott ligger över 330 miljoner i utbildning och 460 miljoner i forskning. En större del, cirka 60 procent, av denna summa är bunden i olika åtgärder men uppskattningsvis 40 procent är ”fritt”, bedömer Lars Nilsson.

Under de senaste tio åren har GU samlat på sig 1,5 miljarder kronor i oförbrukade medel, vilket konkret innebär att forskare fått pengar för att forska men inte hunnit göra slut på bidragen från olika forskningsfinansiärer.

En nyhet i forskningspropositionen är att GU får ytterligare 88 miljoner till forskning under åren 2014–2016.

– Det är fantastiskt roligt. Men om vi inte börjar använda ”gamla pengar” så finns en risk att dessa

»Vi bedriver inte verksamhet för att tjäna pengar.«

LARS NILSSON

”nya pengar” också bara samlas på hög, vilket inte är meningen.

EN ANNAN NYHET är att regeringen stärker den konstnärliga forskningen med 6 miljoner under de kommande två åren.

Inte nog med det, utbildningar som fallit väl ut i HSV:s kvalitetsutvärderingar får ett extra tillskott på 13,5 miljoner kronor.

Dessutom slår statens höjda prislappar inom hum-sam-juridikområdet igenom nästa år, vilket sammantaget ger en ökning på nästan 30 procent per helårsstudent.

De flesta fakulteter redovisar positiva siffror och kommer att ha ökat sitt sparkapital vid årets slut. Exempelvis har Humanistiska fakulteten 113 miljoner och Sahlgrenska akademien 284 miljoner.

– De har en mycket angenäm

situation men de måste också börja fundera på hur de ska göra av med pengarna.

I hela universitetssektorn finns totalt 18 miljarder kronor i ackumulerat överskott.

– Det skulle räcka till att driva Lunds universitet, inklusive all forskning och utbildning, i tre år.

PÅ SIKT KAN oförbrukade medel bli ett allvarligt problem, menar Lars Nilsson. Allt tuffare krav ställs nu på att lärosäten ska redovisa vad de tänker göra.

– Vi får ju pengar för att bedriva verksamhet, vi bedriver inte verksamhet för att tjäna pengar. Det är en viktig skillnad. Tänk om vi kunde använda delar av överskottet till att anställa fler lärare och forskare, bland annat genom att ge fler lärarledda lektioner. Det skulle stärka Göteborgs universitets attraktionskraft.

– Mitt intryck är att vi ibland lägger för mycket tid på planering. Jag har förståelse för att det tar tid att rekrytera duktig personal men det argumentet har vi hört länge nu. Det som krävs är action och att vi ingjuter mod i våra institutioner så att de vågar anställa.

ALLAN ERIKSSON

”

EKONOMI I KORTHET

Det ekonomiska läget är mycket gott, men två fakulteter ligger i riskzonen. Nu ställer universitetsstyrelsen krav på kraftfulla åtgärder.

Naturvetenskapliga fakulteten planerar att gå med minus 5 miljoner kronor och **Konstnärliga fakulteten** har ett underskott på 15 miljoner kronor.

– Vid årets slut har **Konstnärliga fakulteten** inga pengar kvar, **naturvetarna** bara 7 miljoner kvar. Situationen är mycket allvarlig, bedömer Lars Nilsson. **Universitetsstyrelsen** har nu ställt krav på att

fakultetsledningarna kommer in med skarpa åtgärdsplaner.

– De har djupa strukturella problem, men på olika sätt. **Naturvetenskapliga fakultetens** stora problem ligger inom grundutbildningen och **Konstnärliga fakulteten** har en för stor forskningsvolym och tagit in för många forskarstuderande. Framför allt **naturvetarna** har hamnat i en ond spiral med färre studenter och vikande forskningsmedel och något radikalt måste göras för att få rätsida på ekonomin.

Bedöm kvalitet på många fler sätt!

Svensk forskningsfinansiering lider av viktiga systemfel! Det menar biofysikern Annette Granéli.

- Kvalitet måste bedömas av en hel palett kriterier. Och goda karriärvägar är en förutsättning för att få unga begåvningar att satsa.

SVERIGE HÖR TILL de länder i världen som ger mest stöd till forskning. Och mer ska det bli; forsknings- och innovationspropositionen innehåller hela fyra miljarder kronor till spetsforskning, lärosätenas basresurser samt stora investeringar i life science.

Men risken finns att dessa satsningar inte ger så mycket tillbaka, menar Annette Granéli, vice ordförande i Sveriges unga akademi.

– Det är ju inte första gången regeringen försökt satsa på spetsforskning, men ändå inte riktigt nått ända fram. Att man nu lägger tyngdpunkten på individer istället för på stora miljöer och dessutom öronmärker resurser för unga forskare är bra. Men för att få fram de stora genombrotten, det verkligt spännande nytänkandet, krävs en förändrad syn på bedömning av kvalitet. Framför allt gäller detta bedömning av yngre forskares idéer och meriter.

- DEN SOM PUBLICERAR många artiklar forskar sannolikt inom ett etablerat område. Nydanande idéer tar tid att utveckla och nya nätverk kräver arbete för att komma igång. Så om det är självständig forskning inom oprövade fält vi vill ha måste vi hitta kompletterande bedömnings-sätt. Bland annat borde vi använda många fler kriterier och ha fler utländska granskare för att bredda ämneskunskapen och motverka den svägerpolitik som ibland finns i ett litet land som Sverige.

Regeringen avsätter också särskilda medel för att universitetet ska kunna anställa

internationelle toppforskare. Men det räcker inte, menar Annette Granéli.

– Visst kan en internationell stjärna fungera som vitamininjektion men själva strukturproblemet kvarstår: vi har svårt att få fram de där riktigt stora genombrotten.

ETT ANNAT PROBLEM är att forskarna i Sverige ofta stannar kvar vid samma lärosäte där de disputerat, och bygger vidare på redan existerande forskning med ett väl inarbetat

lovande unga forskare genom så kallade Research Fellows, där forskarna under fyra år får koncentrera sig på forskning för att sedan, om de uppfyller lärosätets mål, anställas som lektorer.

– Tänk om alla universitet i Sverige utlyste liknande tjänster, med tenure-tracksystem, som är välfinansierade med statsbidrag! Då skulle forskaren få möjlighet att starta självständig forskning från grunden. Det skulle bli väldigt attraktiva tjänster som skulle

»Den som publicerar många artiklar forskar sannolikt inom ett etablerat område. Nydanande idéer tar tid att utveckla.«

”

FOTO: JOHAN WINGBORG

Annette Granéli

nätverk. På så sätt blir det svårt för ovanliga eller tvärvetenskapliga idéer att komma fram och det motverkar också forskares incitament att senare i karriären ändra inriktning.

Men det finns undantag, påpekar Annette Granéli. Vid exempelvis Linköpings universitet satsar man på speciellt

öka konkurrensen mellan lärosätena, öka möjligheterna att rekrytera internationellt och därmed mobiliteten bland forskarna. För det gäller att hitta en lagom balansgång mellan kunskapskonkurrens och trygghet så att forskaren vågar satsa långsiktigt på nyskapande idéer, menar Annette Granéli.

EVA LUNDGREN

FORSKNINGS- OCH INNOVATIONS-PROPOSITIONEN

2013-2016 satsar regeringen 4 miljarder kronor på forskning. Främst handlar det om att öka forskningsanslagen till lärosätena som ska fördelas enligt kvalitetskriterier. Ett särskilt program skapas för framstående yngre forskare. Särskilda medel avsätts också för rekrytering av internationella toppforskare. Också life scienceoch infrastrukturen får extra medel.

CITATET

» Kvinnor måste vara 2,6 gånger duktigare för att få lika mycket forskningspengar. Det är synd att regeringen fortsätter på samma linje.«

Säger Agnes Wold, professor i klinisk bakteriologi vid Göteborgs universitet, som kritiserar regeringens förslag om att utländska experter ska avgöra hur mycket pengar som ska gå till forskning.

DN 12 OKTOBER 2012

Vad är Research Professional?

► **Jo, en databas** med forskningsfinansiärer från hela världen, som kontinuerligt uppdateras. Den 27 november kan du lära dig mer. Databasen innehåller utlysningar inom all sorts forskning. Den är också lätt att hitta i och öppen för samtliga anställda vid Göteborgs universitet. Ändå är den ganska okänd.

– Vi har nyligen genomfört en enkätundersökning som visar att de som använt tjänsten är mycket nöjda, förklarar Bertil Ohlsson, forskningsrådgivare vid GU:s forsknings- och innovationsservice. Tyvärr är det dock väldigt få medarbetare som känner till tjänsten.

Därför kommer Jade Lenthall vid Research Professional i London till Göteborg för att föreläsa om tjänsten.

– Vi hoppas förstås att så många som möjligt tar chansen att lära sig mer om databasen, förklarar Bertil Ohlsson. Så kontakta oss eller gå in på vår hemsida och anmäl dig!

Research Professional kommer att presenteras i Wallenbergssalen i konferenscentrum Wallenberg, tisdagen den 27 november på följande tider:

10:00-11:00, 11:15-12:15 samt 13:15-14:15

För information och anmälan: www.gu.se/research-professional. Eller kontakta Bertil Ohlsson, 031-7865209.

Professor frias av CEP

► **Suchitra Holgersson**, professor i transplantationsbiologi, som anklagats för oredlighet i forskning, frias av Centrala etikprövningsnämnden, som menar att anklagelserna saknar grund.

– Ett mycket glädjande besked. Jag hoppas att man fortsättningsvis inser att rättsäkerhet är lika viktigt vid utredning av forskningsfusur som inom andra områden, kommenterar Elias Eriksson, professor i farmakologi, som tillsammans med Kristoffer Hellstrand, professor i tumörimmunologi, varit starkt engagerad i ärendet.

Elias Eriksson påpekar att Vetenskapsrådet, genom att göra en uppenbart undermålig utredning, försatt rektorerna vid Karolinska Institutet och GU i en besvärlig situation.

– Det var också olyckligt att GU lät advokatfirman MAQS Law Firm bedöma VR-utredningens tillförlitlighet, eftersom dess jurister redan tagit ställning till samma sak på uppdrag av sin huvudsakliga uppdragsgivare, KI, och därmed hade ett egenintresse av att också GU skulle finna Holgersson skyldig.

Rektor förklarar, på GU:s hemsida, att hon är nöjd med att ärendet nu undersöks.

GU föll lite på både QS och THE

► På den brittiska tidskriften Times Higher Educations (THE) årliga rankinglista över världens universitet placerar sig GU, liksom förra året, på plats 201-225.

Magnus Gunnarsson, chef vid avdelningen för analys och utvärdering, säger att trots att det har skett en ökning i alla indikatorer ligger GU kvar i samma intervall som förra året.

GU föll några platser på THE-listan. När det gäller QS World University Rankings, som produceras av analysföretaget QS, hamnar GU i år på plats 193, vilket är nio placeringar sämre jämfört med förra året.

– Listan är tämligen instabil. Flera lärosäten ändrar sin placering markant från ett år till ett annat. Det går bara att spekulera vad som ligger bakom de små förändringarna, menar Magnus Gunnarsson.

De tar plats i rektors "think-tank"

► Rektor har inrättat ett nytt råd för övergripande och strategiska forskningsfrågor. Följande personer ingår: Martin Bergö, molekylär medicin, Arne Bigsten, nationalekonomi, Palle Dahlstedt, tillämpad informationsteknologi, Maria Falkenberg Gustafsson, medicinsk fysikalisk kemi, Åsa Mäkitalo, pedagogik, Richard Neutze, biokemi, Susanna Radovic, teoretisk filosofi, Bo Rothstein, statsvetenskap och Anna Wählin, oceanografi. Dessutom ska en studentrepresentant utses av GUS.

Ännu mer mobilt!

► Från och med oktober kan studenter och anställda på Göteborgs universitet använda sig av eduroam på bland annat flygplatser och tågstationer i hela Sverige. Det är resultatet av ett samarbete mellan Sunet och The Cloud som innebär att antalet trådlösa surfplatser utvidgas till hela 4 500. Eudoroam är ett internationellt nätverk mellan högskolor och universitet i hela världen som ska göra det enklare att utnyttja varandras trådlösa nätverk. Det är bara att logga in.

Höjda lokalkostnader

► Nästa år ökar lokalkostnaderna, som uppgår till totalt 660 miljoner kronor, med 3,4 miljoner kronor jämfört med 2012. Kostnaden för tomma lokaler beräknas bli 9,4 miljoner, vilket är en minskning med 1,5 miljon kronor på ett år.

Rapporten klar

► Har din chef presenterat resultatet av arbetsmiljöundersökningen än? Om inte, är det hög tid att göra det nu när rapporten ligger klar. Den fjärde arbetsmiljöundersökningen genomfördes i slutet av 2011 och bakom rapporten står Marianne Leffler, Joseph Schaller och Lennart Weibull.

Ladda ner pdf-broschyren på: <http://arbetsmiljo.gu.se/sam/arbetsmiljoundersokningar/>

På den sidan kan du även beställa en tryckt version av rapporten.

SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Nej till samlad institution

FOTO: JOHAN WINGBORG

Prefekt Björn Rombach stoppar planerna på en sammanslagning.

Det blir ingen sammanslagning på Samhällsvetenskapliga fakulteten. Dagens sju institutioner blir kvar, detta står klart sedan Förvaltningshögskolan drar sig ur samgåendet med institutionen för sociologi och arbetsvetenskap.

UNDER LÅNG TID har det förts diskussioner om att slå samman olika institutioner på fakulteten, men alla försök har gått om intet. Ända tills förslaget om att slå ihop sociologi med Förvaltningshögskolan kom upp på bordet. Under ett års tid har samgåendet diskuterats, utretts och processats. Fakultetsnämnden tog det formella beslutet i våras. Det fanns till och med olika namnförslag. Allt såg ljusst ut före sommarledigheten men under hösten har stora skillnader i synen på den framtida storinstitutionen blivit tydliga. I mitten av oktober

hade Förvaltningshögskolan ett rådslag där man kom fram till att det inte fanns något stöd för en sammanslagning.

Förvaltningshögskolans prefekt Björn Rombach förklarar:

– Det har varit en lång och positiv process och jag är övertygad om att allt det som vi har uppnått kommer att leda till ett gott samarbete. Men för oss ställdes vissa frågor på sin spets efter sommaren. Det handlade bland annat om hur den nya institutionen skulle ledas, organiseras och styras.

BJÖRN ROMBACH menar att hela personalen ställer sig bakom beslutet.

– Om samarbetet hade drivits igenom hade det allvarligt skadat arbetsmiljön på vår institution. Inget blir bättre av att banka ihop den ena med den andra.

Han understryker också att det inte kommer att leda till eko-

nomiska eller administrativa problem nu när sammanslagningen inte blir av.

– Drivkraften bakom sammanslagningen var aldrig ekonomin. Det är två institutioner med sunda finanser och väl fungerande verksamheter som klarar sig själva. Vi har en bra administrativ bemanning. Visst hade det funnits en del stordriftsfördelar men man får inte glömma bort att det även finns stordriftsnackdelar, att det kan kosta mer att hålla ihop en stor institution.

Björn Rombach kommer att skriva en begäran till fakultetsnämnden om att avbryta samgåendet. Dekan Birger Simonson säger till GU Journalen att han blev överraskad över beskedet men han kommer att föreslå för nämnden att godkänna skrivelsen.

- DET ÄR SYND att det gick i stå. Det fanns goda förhoppningar om ett samgående men om en part inte vill, kan vi inte tvinga igenom det. Däremot hoppas jag att samarbetet fortsätter som planerat, säger Birger Simonson.

Även Jan Carle, prefekt på institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, blev förvånad.

– Vi har hållit på i ett år och jag tycker att vi har haft en bra process. Men man får inte glömma bort att det har varit slitsamt och tagit oerhört mycket tid. Dessutom har vi precis gått igenom en sammanslagning med arbetsvetenskap och att genomföra ytterligare en har tagit på krafterna. Jag tror också att Förvaltningshögskolan känt en oro för att försvinna i en stor och relativt forskningstung institution som vi är.

Birger Simonson säger att han har förståelse för denna oro.

– Den ämnesmässiga identiteten är väldigt viktig. I dagsläget finns inga konkreta planer på fler sammanslagningar, konstaterar han.

ALLAN ERIKSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

Det finns planer på att flytta alla institutioner till Viktoriagatan 13, där redan Institutet för innovation och entreprenörskap ligger. Men det förutsätter att Filmhögskolan flyttar ut.

Fyra små ska komma överens

På Handelshögskolan bantas antalet institutioner ner från sju till fyra.

De stora är kvar men fyra mindre bildar en slags hybrid-institution, vilket skapar både oro och förhoppningar.

PÅ HANDELSHÖGSKOLAN har det funnits flera olika förslag på sammanslagningar.

– Nu är det beslutat, konstaterar prefekt Anders Larsson på institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi. Jag tror att det här kan bli bra även om det finns de som elakt beskriver detta som det minst dåliga alternativet.

Från och med 1 januari 2013 kommer Handelshögskolan att bestå av fyra större institutioner: företagsekonomi, nationalekonomi, juridik och den nybildade institutionen ekonomi och samhälle. Företagsekonomiska institutionen har redan kompletterats med ekonomisk geografi, som tidigare hörde ihop med kulturgeografi. Beslutet togs av Handelshögskolans fakultetsnämnd i våras. I en formell mening är den nya institutionen ekonomi och samhälle redan igång under ledning av prefekt Birgit Karlsson, som kommer från ekonomisk historia.

– **DET FINNS EN** dubbelorganisation under hösten. Vi har ett institutionsråd och har hittills haft två möten. Dessutom planerar vi en rad gemensamma aktiviteter. Det mest akuta arbetet handlar om att forma en ny

administrativ struktur för institutionen, ett arbete som kräver mycket tankearbete och analys.

Men sammanslagningen har varit långt ifrån smärtfri, menar Birgit Karlsson.

– **DET HAR INTE** varit konfliktfritt och inte minst från min egen institution har det funnits en stor skepsis. Ungefär hälften var emot. När väl beslutet är fattat får man acceptera det. Även om det är fyra ganska olika verksamheter finns det liknande konstellationer på andra håll i landet, bland annat i Lund och Uppsala. Ämnena har beröringspunkter med varandra.

Anders Larsson tycker det ska bli spännande att få skapa en institution med ett så brett ämnesfält, vilket kan ge nya samarbetsformer.

– Det finns absolut något att bygga på. Överlag är inställningen positiv på min institution, men det finns också en stor oro för att inflytandet försvinner i en stor verksamhet. Ämnesidentifikationen är väldigt viktig, menar Anders Larsson.

EN FRÅGA SOM ännu inte är löst är var de ska sitta. Det finns planer på en flytt till Viktoriagatan 13, där Institutet för innovation och entreprenörskap och Centrum för konsumtionsvetenskap håller till. Men det förutsätter att Filmhögskolan flyttar ut.

– För att det inte ska bli en reform på pappret spelar rummet väldigt stor roll. Det är en process som pågår på högsta nivå och förhoppningsvis ordnar det sig

Anders Larsson

Birgit Karlsson

Ulla Eriksson-Zetterquist

Olof Zaring

»Ämnesidentifikationen är väldigt viktig.«

ANDERS LARSSON

någon gång nästa år, säger Birgit Karlsson.

Institutet för innovation och entreprenörskap ser fram emot sammanslagningen.

– **FÖR OSS ÄR DET** bara positivt, säger prefekt Olof Zaring. Vi är en relativt liten enhet och det blir rätt mycket administration som vi ska klara av på egen hand idag. I den nya konstellationen kommer våra behov att tillgodoses och jag tycker att det är enheter som passar bra ihop, även om det är olika ämnestillhörigheter. En förhoppning är att samarbetet stärks ytterligare.

Inte lika positiv är Ulla Eriksson-Zetterquist som leder Gothenburg Research Institute (GRI), ett institut för tvärvetenskaplig forskning. Hon framhåller att det finns både möjligheter och svårigheter i en större institution.

– Jag hoppas vi kan samordna administrationen, så att den blir bättre och billigare, men det är inte säkert att stödet blir mer effektivt bara för att den samlas på ett ställe. Det handlar också om olika traditioner som måste synkas ihop.

I VILKET FALL som helst får sammanslagningen konsekvenser för institutets verksamhet, påpekar

Ulla Eriksson-Zetterquist. Men just nu är situationen extra besvärlig.

– Det är jobbigt. Vi har förlorat minst två oerhört viktiga personer på grund av den kommande sammanslagningen. Det är hög arbetsbelastning och många är hårt pressade.

Blir det några administrativa vinster? Det hoppas Birgit Karlsson på men hon är personligen inte övertygad om att det blir så.

– Jag hoppas att administrationen stärks så att det blir lättare att dela på uppgifterna ifall någon blir sjuk. Att vi helt enkelt minskar sårbarheten, men om det blir billigare är tveksamt, säger Birgit Karlsson.

ETT PROBLEM ÄR att det finns en utbredd omorganisationströtthet och stora institutioner med 120–130 anställda är inte alltid den bästa lösningen. Varje enhet kommer dock att behålla en viss självständighet och sitta samlad.

– Vi tänkte inte blanda allt i en enda stor soppa. Alla enheter är väldigt nöjda med sin verksamhet idag och det finns ingen anledning att ändra på det, säger Birgit Karlsson.

ALLAN ERIKSSON

THOMAS KARLSOHN

YRKE: Docent i idé- och lärdoms historia

AKTUELL MED: *Originalitetens former* (utgiven på Daidalos förlag).

I början av nästa år utkommer han med en debattantologi som han tillsammans med litteraturvetaren Tomas Forser har sammanställt. Den handlar om humanioras möjligheter och problem samt en diskussion om universitetet i stort.

Till den fria tankens försvar

I en tid av effektivitet, snabba politiska beslut och ständiga administrativa reformer riskerar vi att tappa fotfästet, menar Thomas Karlsruhn i den nyutkomna boken *Originalitetens former*.

- Diskussionen om det högre utbildningsväsendet saknar ofta ett historiskt perspektiv.

I BOKEN, som innehåller essäer om bildning och universitet, beskriver idéhistorikern Thomas Karlsruhn framför allt det moderna forskningsuniversitetets framväxt i Tyskland på 1800-talet, grunden till de kunskapsideal som förknippas med Wilhelm von Humboldt.

Under lång tid har Thomas Karlsruhn ställt sig frågor om vart universitetet är på väg. Hur ska vi tolka den tid vi lever i? Vad betyder det för universitetets idé och uppdrag? Han upplever att förändringarna går så snabbt att vi inte ens märker dem förrän det är för sent.

- I ett historiskt perspektiv är dagens förändringar väldigt radikala. Men det är svårt att se det när man har det omedelbara fram-

för näsan. Därför kände jag ett behov att ta ett steg tillbaka och reflektera över vad vi sysslar med på universitet och högskolor.

Ett exempel på förändring är ökade krav på styrning och kontroll och den utvärderingshysteri som inte minst råder inom forskningssamhället, menar Thomas Karlsruhn. Samtidigt värnar universitetet om andra ideal och kvalitet i forskning och utbildning.

HAN TYCKER ATT de senaste årens forsknings- och utbildningspolitik varit endimensionell och kortsiktig. Att nu Jan Björklund har aviserat en förändring av kvalitetsarbetet och en viss ökning av fakultetsanslaget ser han som positiva tecken.

- Men i övrigt är det en dyster utveckling, konstaterar Thomas Karlsruhn.

Han pekar på två stora reformer som snabbt förändrar villkoren. 1) Autonomireformen har mer kommit att handla om universitetsledningarnas frihet gentemot staten och inte alls om större frihet för lärare och forskare.

2) Det kollegiala styret är mer hotat idag än tidigare. Han menar att denna princip

kraftigt har kringskurits i den pågående omorganisationen av Göteborgs universitet.

- Denna princip har varit en bidragande orsak till den framgångssaga som det moderna universitetet har varit under 200 år. Det kollegiala styret innebär att de som är involverade i verksamheten inte bara har inflytande över den, utan även reell makt över den. Dessutom att man kollegialt granskar varandra i en öppen och kritisk kultur. Det är principer som tycks vara på väg bort.

Men går det att hålla fast vid gamla principer i en tid när det ställs allt högre krav på verksamheten?

- Det kan man ha förståelse för. Universitetet är en myndighet och ska naturligtvis skötas på ett korrekt sätt. Vi kan inte ha gyttert av små feodala härskardömen där det sköts lite hur som helst. Men jag tycker att balansen har blivit fel. Det gäller att hitta en lösning där man bevarar centrala principer om kollegialitet samtidigt som man förändrar verksamheten. Men man får inte kasta ut barnet med badvattnet.

Han upplever att universitetet är inne i en process av avprofessionalisering, där

Wilhelm von Humboldt: Statyn vid ingången till Berlins universitet.

Läs vidare: <http://plato.stanford.edu/entries/wilhelm-humboldt/>

»Men det kontrakt som upprättats mellan universitetet och staten har nu annullerats.«

”

lärare och forskare inte förväntas kunna sköta verksamheten på bästa sätt själva. Han jämför autonomireformen med kommunaliseringen av skolan.

– Avprofessionaliseringen av lärarkåren har varit förödande. Lärare upplever att de har dåligt inflytande över den egna verksamheten, att det är en ständig ryckighet i allt utvärderande som påtvingas utifrån. Om vi universitetslärare ska in i samma mönster ser det väldigt dystert ut.

En annan fråga som han upplever har kommit i skymundan är en fördjupad diskussion om kunskapsideal. I boken redogör Thomas Karlsruhn för hur bildningsbegreppet under 200 år har tolkats och omtolkats. Begreppet härstammar från tyskans ”Bildung” och blev viktigt i och med att universitetet i Berlin bildades 1810 under stort inflytande av Wilhelm von Humboldt.

Men trots att frågorna inte har samma betydelse idag, hur kommer det sig att bildning ändå har en sådan attraktionskraft?

– Begreppet tenderar att komma tillbaka när alla tror att det är dött. Det beror på att det fångar ett kunskapsideal som väldigt många känner sig befryndade med. En av grunderna till den tyska bildningstanken är att det finns något värdefullt i att människor kan göra kunskapen till sin egen, att den inte är något man kan lära sig utantill eller ett arbetsverktyg, utan en insikt om att kunskap förändrar och utvecklar människan. Denna kraft finns även på samhälls nivå, att människor utvecklar vissa kritiska förmågor som gör att de blir aktiva som medborgare och kan delta i ett offentligt samtal.

På vilket sätt har Bolognaprocessen påverkat denna syn på kunskap, där det i kursplaner bland annat finns krav på anställningsbarhet?

– Bolognaprocessen är fin på retorisk nivå men har inneburit att undervisningen kommit att detaljstyras på ett sätt som saknar historiskt motstycke. Jag är kritisk till idén om att kunskapen alltid är förutsägbar. I bildningsbegreppet uppfattas kunskapen i grunden som något oförutsägbart, man vet aldrig vad en kunskapsprocess kan leda till och vad vi sätter igång hos studenterna, vi måste lita på att processerna fungerar utan att vi har kontroll över dem. Bolognaprocessen implicerar kontroll i varje vinkel och vrå.

Thomas Karlsruhn har hittat en formulering om bildning i Vision 2020: ”GU ska utveckla modeller för att möjliggöra bildningsperspektiv i alla utbildningar.” Det är positivt, tycker han. Samtidigt finns det en risk för att det bara blir en vacker och välformulerad retorik som inte tas på allvar.

– Det ska bli intressant att följa vad man gör. Bildning är en väsentlig del av universitetets samhällsliga uppdrag. Det gäller inte enbart bildning i en snäv humanistisk mening utan ett förhållningssätt till kunskap som finns i alla ämnen.

Dessutom tycker han det låter märkligt att universitetet, enligt Vision 2020, ska ta ett uttalat samhällsansvar.

– Det förutsätter att universitetet tidigare inte har haft något samhällsansvar och att vi plötsligt har upptäckt det. I själva verket är det en modell som vi importerade från Tyskland för två hundra år sedan. Humboldts och andras tanke var att universitetet tar ett samhällsansvar genom att sköta sina inre angelägenheter utan statlig påverkan, tanken var att om staten låter oss vara i fred kommer vi i slutändan att producera ämbetsmän med förmågan att tänka kritiskt i ett komplext, modernt samhälle. Denna modell går förstås inte att tillämpa rakt av idag. Men det kontrakt som upprättats mellan universitetet och staten har nu annullerats.

– Vi måste slå vakt om vissa kollegiala principer och ta fram en ny konstitution för universitetet, menar Thomas Karlsruhn som i boken *Originalitetens former* beskriver det moderna universitetets framväxt.

THOMAS KARLSOHN HAR, i likhet med flera andra debattörer, kommit fram till att det som behövs är en ny grundlag för universitetet, en konstitution, ett bindande dokument som anger vissa grundläggande principer.

– En lärdom av historien är att varje gång stora förändringsprocesser ägt rum har det lett till en djupgående reflektion över vad ett universitet är, vad dess väsen är, varför vi är här. Det var samma sak vid sekelskiftet 1700/1800 och vid införandet av massuniversitetet under efterkrigstiden. Nu är vi mitt uppe i en större omorganisation och jag har en stark känsla av att vi behöver en fördjupad reflektion som inte enbart handlar om Göteborgs universitet utan om en forskningsdiskussion om vad ett universitet är. Tyvärr är historieglömskan tydlig i en tid då modernisering och framstegssträvan allena får råda.

TEXT: ALLAN ERIKSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG

Missade du "Ubuntu"?

► **Nu kan du se** webb-inslaget om utställningen som handlade om personcentrerad vård. Den visades på Östra sjukhuset i våras och blev så populär att den förlängdes till den 15 september.

– Ambitionen med utställningen var att visa på vikten av personcentrerad vård inom sjukvården, att se på patienten som en person och att hon eller han ska möta vårdpersonalen som en partner, säger Jeanette Tenggren Durkan på Centrum för personcentrerad vård vid GU som arrangerade utställningen tillsammans med Röhsska museet och Sahlgrenska universitetssjukhuset.

www.youtube.com/watch?v=704ON4Gmwfg

Varifrån kommer dina förfäder?

► **Kanske från andra** platser än du tror?

Douglas Price, professor i arkeologi vid University of Wisconsin-Madison, har med hjälp av strontium-isotoper undersökt människors rörelsemönster i förhistorien. Genom att analysera tänder i gravar från yngre stenåldern och bronsåldern kan han avgöra om människorna vuxit upp på samma plats som där de är begravda. Lär dig mer under årets Neuberghföreläsning, som hålls på engelska.

Tid: 9 november kl. 16:00

Plats: Stora Hörsalen, Humanisten

Språkrådgivning

► **Känner du till** att alla anställda på GU har tillgång till fri språkrådgivning i svenska och engelska? Det gäller oavsett om du är lärare, forskare, doktorand, administratör eller annan anställd. Du kan få hjälp med exempelvis mindre utskick, kursinformation, lektionsmaterial och forskningsartiklar, men även med att kommunicera muntligt.

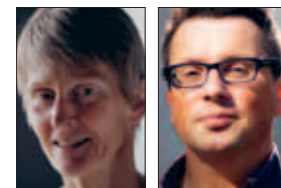
För språkrådgivning i svenska:

carina.carlund@svenska.gu.se

För språkrådgivning i engelska:

john.lowenadler@ped.gu.se

30 år med fotografi

► **Den första juli** 1982 grundades institutionen för fotografi vid Göteborgs universitet. På dagen 30 år senare bildades Akademin

Valand som bedriver fotoutbildningen idag. Nu firas jubileet med en skrift, *Trettio år för fotografi*, där Gunilla Knape och Pelle Kronstedt samlat berättelser från utbildningens start fram till idag. Mia Lockman-Lundgren och Niclas Östlind har sammanställt en utställning, *Tidslinjen*, samt en katalog med fotografier tagna av personer som undervisat vid skolan.

Tid: Torsdag den 22 november kl. 17.00.

Plats: Galleri Monitor vid Akademin Valand.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Thomas Sterner blir chefsekonom i USA

Hur hanterar man utsläppen av metan vid naturgasutvinning? Det är en av många frågor som Environmental Defense Fund (EDF) i New York arbetar med. Nu blir Thomas Sterner organisationens chefsekonom.

FÖR MÅNGA svenskar är nog EDF ganska obekant. Thomas Sterner, professor i miljöekonomi, liknar organisationen vid Naturskyddsföreningen fast med över 400 medarbetare och en budget på över en miljard kronor. Huvudkontoret ligger i New York City, men det finns ytterligare nio kontor i USA, ett i både Mexiko och Kina samt mindre kontor i många andra länder.

Ett exempel på miljöpolitiska åtgärder som EDF arbetar med är naturgasutvinning.

– USA och en del andra länder står inför ny teknologi, ”fracking”, som gör det möjligt att utvinna nya, enorma mängder naturgas. Till synes har detta stora miljöfördelar eftersom

naturgas är ett fossilt bränsle med ungefär hälften så stora koldioxidsutsläpp som koleldning. Men klimatfördelarna kan omintetgöras eftersom naturgas till stor del består av metan som läcker ut under utvinningen och är mycket skadligt för klimatet, säger Thomas Sterner.

METAN ÄR EN kraftfull växthusgas med cirka 25 gånger större uppvärmningseffekt än koldioxid. Hur stora läckagen är i dagsläget, finns det inga säkra siffror om.

– EDF har tagit fram ett förslag till mät- och kontrollprogram och regler om att metangasläckage inte får vara större än en procent av den utvunna gasen.

Till vardags forskar Thomas Sterner om ekonomiska styrmedel, exempelvis hur skatter kan utformas för att effektivt hindra klimatförändringar eller skydda naturresurser och samtidigt vara rättvisa människor och länder emellan. Tillsammans med en lång rad internationella forskare

har han nyligen gett ut en bok om bensinskatt, Fuel Taxes and the Poor, om hur skatten främst påverkar medel- och höginkomsttagare, inte låginkomsttagare. Särskilt tydlig är effekten i fattiga länder. Han påpekar att utformningen av styrmedel noga måste skraddarsys för att passa varje land och varje enskild fråga.

Varför tackade du ja till att bli chefsekonom för EDF?

– Jag tror på betydelsen av sabbatsår för forskare, alltså traditionen att låta forskare lämna sin tjänst för att vidga sina vyer någon annanstans under ett år. Det är särskilt viktigt för oss som arbetar vid jämförelsevis små universitet att då och då hämta inspiration från andra forskare i världen, inte minst om vi vill stå oss i den internationella konkurrensen.

Han kommer dock att fortsätta jobba 20 procent för Göteborgs universitet som han planerar besöka regelbundet.

Och han menar att det finns goda möjligheter för samarbete mellan EDF, GU och andra svenska universitet.

– Inte minst ser jag möjligheter för Environment for Development initiative, som är en del av det internationella miljöekonomiska program som Enheten för miljöekonomi driver sedan 2007, säger Thomas Sterner.

KARIN BACKTEMAN

EDF

Environmental Defense Fund (EDF) är icke-vinstdrivande och en av USA:s mäktigaste miljöorganisationer. Den bildades 1967 i samband med kampen mot DDT som inspirerades av Rachel Carsons bok *Tyst Vår*. Organisationen ligger till exempel bakom införandet av handel med utsläppsrätter för svaveldioxid och inrättande av marina reservat i Stilla Havet. The Economist kallade nyligen Environmental Defense Fund för ”USA:s ekonomiskt mest läskunniga miljöförespråkare”.

På engelska och på Facebook

GU Journalen

har en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se.

WELCOME TO THE INTERNATIONAL CAFÉ

The International Café takes place for international researchers, international staff, PhD students, their families and hosts.

Location:

Ågrenska villan, Högåsplatsen 2, Gothenburg
Guest Services, www.gu.se/guestservices

UNIVERSITY OF
GOTHENBURG

GLOBAL WEEK

Brian Palmer om modiga människor

Svensk premiär för filmen *Dear Mandela*, seminarium med en alternativ Nobelpristagare, romers situation samt föreläsning av Brian Palmer, det är några inslag under årets Global Week.

Temat är människors rättigheter och knyter an till Mänskliga rättighetsdagarna samma vecka.

ATT LEVA MED EXTREMT MOD är titeln på Brian Palmers föredrag. Den tidigare Segerstedtprofessorn har nyligen skapat en kalender med 365 människor som tagit stora risker för demokratins och mänsklig-
hetens skull. I sitt föredrag visar han hur deras mod också kan användas i vardagen.

– Men Global Week har verkligen utvecklats till fakulteternas vecka, det är fullt av aktiviteter, mässor och föreställningar överallt, påpekar Pernilla Danielsson, enhetschef på International Centre.

Handelshögskolan arrangerar studentmessa, Sahlgrenska akademien ger inspirationsluncher och på Utbildningsvetenskapliga fakulteten diskuteras barns rättigheter. På Samhällsvetenskapliga fakulteten framträder utbytesstudenter och i foajén på Sprängkullsgatan blir det spännande Science Slam. Konstnärerna bidrar bland annat med en föreställning om evigheten fångad i en sekund.

MILJÖENHETEN medverkar även detta år, denna gång gäller det människors attityder till klimatfrågan. Gudmund Hernes som skrivit rapporten *Hot topic-cold comfort* kommer att berätta liksom Katherine Richardson, medförfattare till boken *Climate change: Global risks, challenges and decisions*.

Göteborg är en av fem kommuner som regeringen utsett att arbeta med romers inkludering i staden. Hur ska det gå till? Det ska bland andra miljöpartisten Thomas Martinsson diskutera vid årets bidrag från Jonsers herrgård.

– Dessutom ska Bagir Kwiek, ordförande för *Föreningen romer för kulturell utveck-*

ling, ge en personlig bild av hur det är att vara rom i Sverige. Ingrid Schiöler ska berätta om romernas situation i Europa och GU-forskaren Peter Johansson kommer att beskriva forskningsläget kring diskriminering/mångfald/inkludering, förklarar projektledare Eva Staxäng. Seminariet är en fortsättning på en serie vid Jonsers herrgård om romers situation.

Ruth Manorama, som fick Right Livelihood Award 2009, ”det alternativa Nobelpriset”, kommer att berätta om Indiens dolda apartheid. Det handlar om daliterna, ”de oberörbara”, som fortfarande utsätts för förtryck, trots att det är förbjudet enligt indisk lag. Föreläsningen är ett exempel på samarbete mellan MR-dagarna och Humanistiska fakulteten.

– **GÖTEBORGS UNIVERSITET** kommer också att gästas av två etiopier som fått hjälp av det internationella nätverket Scholars at Risk som stöttar forskare som råkat illa ut i diktaturer, berättar Pernilla Danielsson. Ledningen vid Göteborgs universitet är först i Sverige med att bjuda in organisationen.

Gästservice arrangerar en global afton för GU:s gästlärare samt för alla kollegor som är här på administratörsutbyte.

– Det handlar om ett trettiotal personer från våra partneruniversitet som vi gjort ett helt eget program för, berättar Laila Johannesson vid International Centre. Workshoppar om best practice och sociala medier, föreläsningar samt sightseeing på stan står på programmet.

Och så blir det filmpremiär!

– Dokumentären *Dear Mandela* kommer att visas på Världskulturmuseet, det är faktiskt Sverigepremiär, berättar sociologen Christoph Haug.

FILMEN, SOM VUNNIT flera priser, handlar om tre ungdomar som vägrar bli avhysta från sina hem i slummen och bestämmer sig för att protestera hos högsta domstolen.

International Centre har också engagerat ett femtiotal volontärer; studenter som ser till att allt praktiskt kringarbete fungerar på bästa sätt.

Brian Palmer

Ruth Manorama

Katherine Richardson

Gudmund Hernes

Höjdpunkter under Global Week 12-16 november

TISDAG: 12.00-12.30

Anti-Apartheid and the Emergence of a Global Civil Society – Humanistiska fakulteten

13.00-14.30 The human mindset and relation to the earth and the climate change – huvudbyggnaden, Vasaparken

13.00-15.00 India's Hidden Apartheid – Humanistiska fakulteten

15.30-17.00 Gothenburg Annual Lecture on Global Collaboration: Living with Extreme Courage – huvudbyggnaden, Vasaparken

ONSDAG: 12.00-13.00 Science Slam – Samhällsvetenskapliga fakulteten

12.00-15.00 Study Abroad Fair – Viktoriagatan 13

17.30-19.45 Svensk premiär på dokumentären *Dear Mandela* – Världskulturmuseet

19.00-21.00 The eternity of a moment – konsert på Artisten

TORSDAG: 10.30-12.00 Romers situation i Europa, i Sverige, i Göteborg – huvudbyggnaden, Vasaparken

12.00-13.00 Science Slam – Samhällsvetenskapliga fakulteten

13.30-15.00 Från Minor Field Studies till det globala universitetet – huvudbyggnaden, Vasaparken

Mer information finns på globalweek.gu.se samt på [facebook.com/globalweek](https://www.facebook.com/globalweek).

FOTO: JOHAN WINGBORG

»Vi gör tvärtom och bjuder in professionella musiker till oss, både svenska och internationella.«

”

brukar komma från andra delar av världen också, förklarar Anders Köllerström. I höst har vi studenter från tretton länder, vilket innebär ett ovärderligt internationellt kontaktnät.

VARJE LÄSÅR INNEHÅLLER åtta orkesterproduktioner och ett operaprojekt med sammanlagt cirka tjugo offentliga föreställningar och konserter. Från och med i höst ingår dessutom återkommande gästspel både i Sverige och utomlands. Utbildningen är också forskningsförberedande.

I november är Anders Köllerström inbjuden att tala på universitetets näringslivsdag.

– Då kommer jag att berätta att våra studenter inte bara är experter på sina instrument och på orkesterspel, utan också när det gäller att leda och arbeta i projekt. De studerande har mycket stor och lång erfarenhet av hur man jobbar mot en målbild och presterar tillsammans med andra, samtidigt som man håller högsta nivå på sitt individuella arbete. Våra studenter kan mycket om musik men väldigt mycket annat också.

Med sitt nya namn, University of Gothenburg Symphony Orchestra, betonas orkesterns samhörighet med Göteborgs universitet.

– När vi är ute och spelar, i Sverige eller internationellt, sätter vi Göteborgs universitet på kartan, påpekar Anders Köllerström. Jag tror att vi är en stor tillgång för universitetet men ser också universitetet som en tillgång för oss. Och vi vill gärna samarbeta mer med olika fakulteter, till glädje för alla parter.

EVA LUNDRÉN

Våra studenter är inte bara duktiga musiker utan också utmärkta projektledare, säger Anders Köllerström.

Drillas av proffs

Individuellt presterar de på toppnivå. Men under utbildningen tränas de att också fungera i en större grupp.

Nu får den internationella masterutbildningen i orkesterspel samt dess orkester, med Anders Köllerström i spetsen, Göteborgs universitets samverkanspris.

DEN TVÅÅRIGA internationella masterutbildningen i symfoniskt orkesterspel vid Högskolan för scen och musik fyller 10 år. Jubileet innebär också ett namnbyte för orkestern, från Swedish National Orchestra Academy (SNOA) till University of Gothenburg Symphony Orchestra.

– Utbildningen består av 45 studerande men kan vid behov utökas, antingen genom att studenter från kandidatnivån medverkar eller med studenter från musikhögskolor i skilda länder som vi samverkar med, förklarar Anders Köllerström. Men vi samarbetar också med andra orkestrar, främst Göteborgs Symfoniker och GöteborgsOperan, och just detta gör oss unika. Det vanliga är annars att studenterna får praktisera vid professionella orkestrar. Det innebär dels att endast ett fåtal kan praktisera åt gången, dels att de får göra

samma sak hela tiden, exempelvis spela andrafiolstämman. Vi gör tvärtom och bjuder in professionella musiker till oss, både svenska och internationella. Det ger mycket större möjligheter för våra studenter men är också uppskattat av våra gästmusiker; de som varit här återkommer gärna.

Skolan anställer också intressanta gästlärare, som exempelvis den världsbekände pianisten och dirigenten Christian Zacharias.

EN ANNAN VIKTIG gästlärare har Göteborgs Symfonikers tidigare chefsdirigent, hedersdoktor vid Göteborgs universitet, Gustavo Dudamel varit.

– Han menar att musik inte bara är underhållning utan också handlar om att hitta ett sammanhang i tillvaron. Därför har han inspirerat till El Sistéma i Angered, en orkesterutbildning som våra studerande från utbildningen kommer att samverka med från och med i höst.

Arbetsmarknaden för en musiker är internationell, vilket återspeglas i att de studerande kommer från olika länder.

– Ungefär hälften är från Norden, den andra hälften från övriga Europa men några

SAMVERKANSPRISET

Orkesterutbildningen med dess orkester University of Gothenburg Symphony Orchestra med Anders Köllerström som utbildningsledare får priset för att ha drivit fram orkestern till en internationellt framstående position samt för att utbildningen och orkestern blivit en viktig del av Göteborgs musikliv och ett betydelsefullt bidrag till spridningen av Göteborgs universitets renommé.

FORSKARE MOT STRÖMMEN

Utsläpp av biogaser förhindrar ny istid

Människans utsläpp av koldioxid är kanske bättre än vi tidigare trott! Den kontroversiella åsikten framför Lars Franzén, professor i naturgeografi.

SEDAN DEN senaste stora nedisningen för 3 miljoner år sedan har jorden haft cirka 30 istidspulser. Istiderna har under denna tid blivit allt längre medan mellanistiderna blivit kortare och kallare. De senaste mellanistiderna har varit på cirka 10 000–15 000 år medan istiderna varit ungefär 100 000 år långa.

– Men klimatet varierar också under en mellanistid, förklarar Lars Franzén. Särskilt när perioden närmar sig sitt slut börjar klimatet svänga kraftigt i cykler på cirka 1 000 år. Att det är så kan vi se i vår egen historia: För 2 000 år sedan blomstrade romarriket, 500 år senare var det dåliga tider med stora folkvandringar som följde. Ytterligare 500 år senare, under vikingatiden, odlades råg och korn på Grönland. Under ”lilla istiden” på 1600-talet kunde Karl X Gustav tåga över Bält. Att det då trots allt inte blev ännu kallare beror på människans skogsavverkning och odling samt senare på ytterligare aktiviteter under industrialismen. Just nu är vi inne i en värmeperiod igen då isarna smälter.

VARFÖR KLIMATET fluktuerar finns det inget säkert svar på. Men det verkar bland annat kunna bero på inflödet av kosmiskt stoft, som också varierar med en period på cirka 1 000 år.

Vissa kalla perioder utvecklas till riktigt stora istider. Jorden har under sin 4,5 miljarder långa historia haft fem sådana, varav den som var för 835–635 miljoner år sedan ibland kallas för Snowball Earth, eftersom jorden då enligt vissa forskare var helt täckt av is.

– För att det ska bli en riktigt rejäl istid måste vissa villkor uppfyllas, berättar Lars Franzén. Dels måste atmosfären bestå av ovanligt lite koldioxid, dels bör kontinenterna i huvudsak vara nära polerna eftersom glaciärer

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Jag har fått se hela världen, från Ullared till Antarktis, förklarar Lars Franzén som kommit fram till sina resultat bland annat efter studier av torvmarker och lössjordar.

bildas på fast mark, inte i havet. Båda dessa villkor är idag uppfylla med råge.

DET VAR NÄR Lars Franzén under 10 år ägnade sig åt en inventering av Sveriges våtmarker, beställd av Naturvårdsverket, som han slogs av sin stora snilleblyxt: att torv kan förklara varför istider startar.

– När inlandsisen kommer far den fram som en bulldozer över landskapet och täcker allt inklusive skogar och torvmarker. När isen smält bort blir den renakade marken perfekt för torv att växa i. Torvmarker kapslar in koldioxid. De växer inte bara på höjden utan breder också långsamt ut sig över landskapet. Ju mer torven växer, desto mer koldioxid binder den och desto kallare blir klimatet. Till slut blir koldioxidnivån så låg att klimatet tippas över och det blir istid. De torvmarker som finns idag liknar de som fanns under devon och karbon och längre fram under exempelvis krita och tertiär. För torven ligga orörd i tillräckligt många miljoner år packas den ihop och utvecklas så småningom till sten- och brunkol.

Hade torvmarkerna fått växa obehindrat skulle halva Sveriges

»Utan fossilt kol hade den moderna teknikutvecklingen inte ägt rum.«

yta vara torvtäckt idag. Men på grund av bland annat skogs- och åkerbruk, utdikning och torvbrytning har denna process stoppats.

– Eftersom torvmarkerna växt till sig ända sedan mellanistidens början för cirka 12 000 år sedan utgör de utmärkta arkiv för den som vill studera klimatet. Men det finns ännu bättre arkiv: lössjordarna i nordvästra Kina som går att studera 3 miljoner år tillbaka i tiden!

VAD DET ÄR som gör att istiden så småningom tar slut råder det delade meningar om.

– Men det kan bero på att organiskt material som fastnat under isarna förs fram mot iskanten och oxideras till koldioxid, som i sin tur skapar ett varmare klimat.

Det är alltså inte höga utan låga koldioxidnivåer som bör oroa oss, menar Lars Franzén.

– Koldioxid är livets gas. Utan koldioxid skulle allt liv på jorden avstanna. Om människan lyckas höja nivån för mycket kan det betyda slutet för några arter,

”

vilket förstås är sorgligt. Men en motsvarande sänkning skulle få förödande konsekvenser för allt liv på jorden.

Så vi ska alltså fortsätta elda på och sprida hur mycket biogaser som helst?

– Nej, det menar jag inte. Vi bör istället använda kol, olja och naturgas på ett förnuftigt sätt, så att dessa värdefulla naturtillgångar gör bästa möjliga nytta för alla människor, också i den fattiga världen. Utan fossilt kol hade den moderna teknikutvecklingen inte ägt rum. Beter vi oss klokt kan vi i bästa fall skjuta upp nästa istid för kanske femtio generationer. Men inte hur länge som helst; till slut kommer nog verkligheten ändå ifatt oss.

Studien, som Lars Franzén gjort tillsammans med Fredrik Lindberg, Viktoria Viklander och Alexander Walther, har nyligen publicerats i tidskriften *Mires and Peat*.

EVA LUNDGREN

Skildrar krigets offer

Varje stor konflikt har sin speciella berättelse. I Demokratiska Republiken Kongo handlar den om sexuellt våld.

Men också andra historier måste få komma fram, menar fredsforskaren Maria Stern.

Nu medverkar hon i Mänskliga rättighetsdagarna i Göteborg.

HUVUDENTRÉN till institutionen för globala studier visar sig vara ordentligt låst. Likaså den första dörr jag rycker i på gamla barnbördshusets baksida. Men genom den tredje dörren går det att slinka in.

Portlås, passerkort och vakter hör till vardagen i dagens samhälle, allt för att vi ska känna oss trygga. För det gör vi väl?

– Det är något av en paradox att alla dessa säkerhetssystem snarare har motsatt effekt, påpekar Maria Stern, professor i freds- och utvecklingsstudier. Någon vinner på att vi hela tiden känner oss så sårbara att vi ständigt måste skydda oss.

Trots den kyliga oktobermorgonen har Maria Stern cyklat från hemmet i Askim. Arbetsrummet har fulla bokhyllor, barnkortlekar ligger på bordet och en karta över New York finns uppsatt på dörrens insida. Det är därifrån hon ursprungligen kommer, från Manhattan, och det är dit hon ständigt återvänder, minst en gång om året.

DET VAR KÄRLEKEN som fick Maria Stern att komma till Sverige första gången, redan 1986. Då tog hon ledigt från sina universitetsstudier för att tillbringa en termin här och bland annat läsa svenska. Sedan dess har hon återkommit flera gånger för att 1993 till slut bosätta sig här. Nu har hon stor familj med man, två egna barn och fyra bonusbarn.

Men svensk, nej, det tycker hon inte riktigt att hon är.

– Jag befinner mig någonstans mitt emellan USA och Sverige. Jag är förstas imponerad av den sociala välfärden här som bland annat innebar att jag, ensam med två

små barn, kunde doktorera. Och jag kan jämföra med min syster i USA som aldrig skulle haft råd att låta sitt barn gå på dagis. Men mest hemma känner jag mig trots allt fortfarande i New York. Där finns en annan typ av öppenhet och social gemenskap som jag kan sakna här.

ATT MARIA STERN gick i en progressiv gymnasieskola med rättvisefrågor på schemat har nog bidragit till hennes intresse för fred och säkerhet. Och hon var tidigt intresserad av forskning. Men att hon hamnade just vid Göteborgs universitet beror mest på en slump.

– Jag hade läst statskunskap med inriktning mot internationella relationer på Cornell University i New York. När jag var klar med min kandidatexamen tipsade en kompis mig om ett stipendium i Sverige så jag skickade in mina papper. Jag trodde att det gällde ett jobb men var plötsligt inskriven på en magisterutbildning vid Göteborgs universitet.

Sin doktorsavhandling skrev hon om säkerhet och identitet bland mayakvinnor i Guatemala.

- JAG HADE JOBBAT en tid på forskningsinstitutet The World Order Models Project i New York och kände en stigande frustration över att forskning om säkerhet nästan bara handlade om staters säkerhetspolitik. Vem som skulle känna sig säker, skyddas från vad och hur, var det sällan någon som problematiserade. 1993 gjorde jag en resa i Centralamerika och blev fascinerad av mayakulturen och inte minst av de starka men mycket utsatta kvinnorna där som var aktiva i olika motståndsrörelser. Jag

bestämde mig för att undersöka vad säkerhet betyder för dem som verkligen har det svårt: fattiga kvinnor från ursprungsbefolkningen i Guatemala.

Metodfrågor är ett annat område som intresserar Maria Stern. När det gällde forskningen på mayakvinnorna fanns ingen utarbetad strategi att följa.

– Jag bestämde mig för att bygga mina undersökningar på berättelser. Därför innehåller avhandlingen ett antal av dessa kvinnors livshistorier.

EN PARADOX BLEV tydlig för Maria Stern: att säkerhet också handlar om begränsning.

– Dessa utsatta kvinnor kämpade bland annat för rätten att få behålla sin kultur mitt i ett blodigt krig där militären såg maya-indianer som ett hot mot nationen. Men en kvinna som inte vill klä sig traditionellt, utan bara ha t-shirt och jeans, kunde ses som en kulturell förrädare. Så att värna sin identitet är förstas positivt men kan också vara begränsande, inkludering skapar även exkludering.

Säkerhet är ett ämne som fortsatt intresserar Maria Stern. I ett projekt tillsammans med Joakim Berndtsson forskar hon om den privata säkerhetsindustrin som börjat få allt större betydelse också för hela nationer.

– Bland annat undersöker vi hur säkerheten fungerar på Arlanda flygplats. Det är inte bara så att Securitas tillhandahåller vakter som ska upptäcka hot, de erbjuder också den teknologi som flygplatsens säkerhet anses behöva. På liknande sätt använder Sida privata företag som skydd för sin personal i exempelvis Afghanistan. Idag marknadsförs privata bolag som säkerhetsexperten som gör hotbildsanalyser,

riskbedömningar och erbjuder ”kompletta lösningar” på våra säkerhetsbehov. Särskilt i starka demokratier som Sverige finns annars en allmän uppfattning om att staten ska ha våldsmonopol; samtidigt anlitar man alltså i allt högre utsträckning privata aktörer, företag som lever på att vi känner oss osäkra.

MEN MARIA STERN har också ett annat större projekt på gång. Det handlar om relationen mellan externa och nationella aktörer inom försvarsreformen i Demokratiska Republiken Kongo. Projektet, där hon arbetar tillsammans med Maria Eriksson Baaz, Stina Hansson och Fredrik Söderbaum, finansieras av Sida.

Och Kongo är ett land Maria Stern återkommit till flera gånger. Det var tillsammans med sin vän och kollega Maria Eriksson Baaz, som delvis vuxit upp i Kongo och som talar lingala, ett av landets fem officiella språk, som hon utvecklade idén till ett forskningsprojekt i det land som en gång hette belgiska Kongo. Tillsammans har de forskat om det utbredda sexuella våld som utmärkt de senaste decenniernas inbördeskrig och konflikter.

– Tidigare var våldtäkt i krig visserligen något alla kände till men uppfattades mest som olyckliga händelser som råkar ske i en konflikt. Att övergreppen på senare år börjat uppmärksammas som en del av själva krigföringen beror i hög grad på Margot Wallströms engagemang i FN. Men samtidigt som det förstås är väldigt viktigt att sexuellt våld äntligen ses som krigsbrott har fokuseringen på detta i Kongo lett till minskat intresse för annat våld som begås mot befolkningen, som plundringar, avrättningar, tortyr, tvångsarbete och tvångsrekrytering till beväpnade grupper. Det största problemet för kvinnor där är ofta fattigdomen i sig, men eftersom hjälpsatsarna är öronmärkta för sexuellt våld finns inget stöd för dem som exempelvis förlorat sitt hem.

MELLAN 2005 OCH 2010 genomförde Maria Eriksson Baaz och Maria Stern ett forskningsprojekt där över 230 kongolesiska militärer intervjuades om sin syn på militär identitet, maskulinitet, femininitet, sexuellt våld samt om vad det innebär att vara en bra soldat. De flesta intervjuerna genomfördes av Maria Eriksson Baaz som då var bosatt i Kongo, men Maria Stern var också med på fältarbetet. Bland annat visade deras forskning att det sexuella våldet inte generellt hade beordrats framuppfifrån.

– Våldtäkterna måste sättas i samband med allt annat våld som denna nybildade armé, som brottas med många problem, gör sig skyldig till; det handlar inte om enstaka händelser som kan studeras isolerat. Och de internationella biståndsorganisationernas försök att komma tillrätta med våldet orsakar mest frustration. Soldaterna får exempelvis gå tredagarskurser i mänskliga rättigheter för att lära sig att våldtäkt är fel, som om de inte visste det. På så sätt bekräftar man bara uppfattningen om Kongo som Mörkrets hjärta, en plats bebodd av barbarer.

Våldet i Kongo har en rad orsaker; den

MARIA STERN

YRKE: Professor i freds- och utvecklingsstudier vid institutionen för globala studier; också medlem i styrgruppen på Gothenburg Centre of Globalization and Development.

FAMILJ: Stor, bland annat man, två barn och fyra bonusbarn i Göteborg, mamma och bror i New York, pappa, bror och syster i Genève, och syster i Boston.

AKTUELL: Medverkar i seminariet *Varför våldtar soldater?* under Mänskliga rättighetsdagarna 12–13 november i Svenska mässan.

AKTUELLA PROJEKT: *Security for sale: Perceptions of Threat among Private Security Companies* med Joakim Berndtsson, finansierat av Vetenskapsrådet.

Stemming Violence against Civilians? Effective External Security Sector Reform in Conflict/Post-Conflict Settings—the case of the DRC, med Maria Eriksson Baaz, Stina Hansson och Fredrik Söderbaum, finansierat av Sida.

Studying the Agency of Being Governed med Stina Hansson och Sofie Hellberg.

AKTUELL BOK: Tillsammans med Maria Eriksson Baaz publicerar hon snart *Sexual Violence as a Weapon of War? Perceptions, Prescriptions, Problems in the Congo and Beyond*.

INTRESSEN: Främst familj, släkt och vänner men också segling, löpning och att läsa romaner.

SENAST LÄSTA BOK: *A Wild Sheep Chase* av Haruki Murakami.

SENAST FILM: *Cosmopolis*.

FAVORITMAT: Stora amerikanska söndagsfrukostar.

STYRKA: Kommunikativ.

SVAGHET: Tidsoptimist.

»En man måste vara beredd att både döda och dödas i krig och kvinnor framställs som potentiella offer som ska skyddas.«

”

långvariga konflikten och de våldsspiraler denna skapat, statens sönderfall, problem med att skapa en armé som kan skydda civila; men handlar också om synen på manlighet och kvinnlighet.

– Det är bland annat våra föreställningar om genus som får militären att fungera: en man måste vara beredd att både döda och dödas i krig och kvinnor framställs som potentiella offer som ska skyddas. När kvinnliga soldater också tillgriper våld blir det mer problematiskt. Övergriper från kvinnor bortförklaras med att det handlar om en enstaka galning eller om just hennes personliga problem.

FREDS- OCH utvecklingsforskning är ett komplicerat område där det inte alltid är enkelt att avgöra vad som är rätt eller fel, påpekar Maria Stern.

– Moral är en uppsättning regler för hur man bör bete sig. Etik är något annat. Etik handlar om att erkänna det obekväma i att inte alltid veta vad som är rätt men att

ändå försöka ha en uppfattning och stå för de gränser man trots allt drar. Man kan inte göra mer än försöka.

Sverige är ett litet land. Det finns det vissa fördelar med.

– Det gör det lättare för forskare att få uppmärksamhet än i exempelvis USA, påpekar Maria Stern. Vår forskning om sexuellt våld har exempelvis medierna skrivit mycket om.

FORSKNING, HANDELDNING och undervisning tar förstås mycket av Maria Sterns tid. Lediga stunder ägnar hon främst sin stora familj.

– När jag är i Göteborg gillar jag att segla; skärgården är bland det bästa med Sverige. Men varje sommar åker vi till min pappas sommarhus på Fire Island utanför Long Island i New York. Min familj är så utspridd, jag har släktingar i New York, Boston och Genève. Men på sommaren försöker vi tränga ihop oss i pappas lilla hus och umgås allihop på en gång. ■

EN AV GÖTEBORGS BÄSTA STÅ UPP-FORSKARE

FOTO: JOHAN WINGBORG

Karl-Johan Skogh tog på sig ett par tredimensionella glasögon som han hade skrivit ut själv på sin 3D-printer. På fem minuter visade han flera vanliga prylar som han själv designat och skrivit ut, bland annat ett iPhoneskal för endast 7,50 i materialkostnad.

- DEN STÖRSTA UPPFINNINGEN sedan den industriella revolutionen, säger han.

Men vann det gjorde han inte. Chalmeristen Igor Zoric segrade i den regionala finalen av Forskar Grand Prix 2012 som avgjordes på Bokmässan.

Forskar-Grand Prix är en tävling som går ut på att hitta den som är bäst i Sverige på att presentera sin forskning på ett lättbegripligt och fängslande sätt. Idén kommer från Danmark och Norge, som finlipat den populära tävlingsformen.

FREDAGEN DEN 28 september var det dags för Sverigepremiären, som omfattar åtta deltävlingar runt om i landet. I Göteborg avgjordes tävlingen i två omgångar, först på Universeum och sedan på Forskaretorget i bokmässans vimmel.

Från GU var det endast Karl-Johan Skogh från Högskolan för design och konsthantverk som kvalificerade sig till andra omgången. Han höll ett högt tempo på scenen, lyckades få kontakt med publiken och lockade fram några skratt. Han visade flera exempel på prylar som vem som helst skulle kunna designa och producera själv.

- TÄNK OM DU ihop med andra, över hela världen, samarbetade för att gemensamt ta fram den optimala produkten som just ni behöver, för att sedan i respektive hem automatiskt producera identiska objekt.

Forskar-Grand Prix är en pedagogisk forskarbatalj men det är publiken som har avgörandet i sin hand. Publikens omröstning kompletterades av en tremannajury bestående av Anna Takanen, konstnärlig ledare och vice vd på Göteborgs Stadsteater, Frida Boisen, chefredaktör på GT, och Per-Olof Nilsson, professor emeritus i fysik, samt föreståndare för Fysikaliska leksaker.

Vinnaren Igor Zoric är nu klar för riksfinalen den 4 december.

ALLAN ERIKSSON

YOGA

för studenter och personal
vid Konstnärliga fakulteten

När? Varje onsdag kl 8:30–9:30

Var? Vasagatan 50 i "biblioteket utan böcker" **Hur?** Vi yogar barfota och i mjuka, bekväma, ej åtsittande långbyxor och överdel. Det är en enklare form av yoga som inte kräver att deltagarna ska duscha efteråt - utan är mer inriktning mot mindful yoga (stress reducerande). Yogamattor och filtar finns.

Yogainstruktör: Alexandra Arcari Gimdal
Allt är kostnadsfritt.

Börja träna på Fysiken!

Du vet väl om att du som är anställd vid Göteborgs universitet har personalpris på Fysiken?

Multikort 274 kr/mån

Träna fritt på Kaserntorget, Gibraltargatan och Klätterlabbet.

Combikort 253 kr/mån

Träna fritt på 2 av våra anläggningar.

Singlekort 232 kr/mån

Träna fritt på 1 av anläggningarna.

Rabatten gäller vid beställning via länk.

Har du inte länken? Kontakta Sofie.palm@fysiken.nu

Priserna gäller autogiro 12 månader. Priserna gäller t.o.m. 31 dec 2012.

**Personalpris
på Fysiken!**

Vårt utbud

- Badminton
- Basket
- BODYBALANCE
- BODYCOMBAT
- BodyControl
- Bordtennis
- Challenge
- CrossFit
- CXWORX
- Cykel
- Dansklasser (Afro Power Dance, Bollywood, Zumba, Street och DansMix)
- Funktionell Träning
- Gym
- Gympa
- Innebandy
- Innefotboll
- Klättring
- Krafttag
- Löpning
- Pilates
- Stepklasser
- TRX
- Vattengympa
- Volleyboll
- Yoga

www.fysiken.nu

fysiken
något för alla

LIKA FÖR LIKA » Spelas t o m 28 nov på Stora Scen

Av WILLIAM SHAKESPEARE Regi TOBIAS THEORELL

Rabatt till GU-anställd!

Ditt pris: 210 kr/st (ordpris 260 kr)

+ program! Uppge *Novembererbjudande* vid bokning på tel 031-708 71 00.

Biljetter 031 708 71 00
www.stadsteatern.goteborg.se

**Göteborgs
Stadsteater**

Gud i den amerikanska politiken

Varför har religion fått så stor betydelse i det amerikanska presidentvalet? Går det att bli vald till president om man inte är uttalat kristen? Åke Sander, professor i religionsbeteendevetenskap, har svaren.

Vilken ställning har religionen i den amerikanska politiken idag?

– Religionen som ideologi och symbol har en stor och ökande betydelse. 56 procent av de amerikanska väljarna säger att religionen är mycket viktig för hur de ska rösta. Den är viktigare än ekonomiska frågor och viktigare än mycket annat. Religionens betydelse har ökat med 10 procent de senaste 8 åren så i den meningen är det viktigt.

Vad beror det på att betydelsen har ökat?

– Dels handlar det om Ronald Reagans tid som president. Han gjorde en stor poäng av de moraliska frågorna och flörtade väldigt mycket med dem som kallar sig ”moral majority” som blev en stor del av hans väljarbas.

Berodde det på Reagans egen religiositet eller att han upptäckte att det var en väldigt stark väljargrupp?

– Jag tror att han var pragmatiker liksom de flesta politiker. Man vill vinna och då gör man sina politiska analyser för att se vad som kan vara vettigt att dra fram. Det var uppenbart att dessa strömningar fanns i USA vid den här tiden efter att ha gått ner under 60-talet. Den andra förklaringen till religionens ökande betydelse handlar om 11 september och hur man identifierar sig som amerikan efter det. Identiteter är alltid relationella. De är något man INTE är i förhållande till det andra är. Under det kalla kriget var man INTE kommunist. Då identifierade man sig istället som kapitalist och frihetskämpe. Efter 11 september 2001 har det snarare blivit så att man nu INTE är muslim. I och med att man nu accentuerat fienden i form av islam så har den kristna tron blivit viktigare att framhålla.

TEXT MIKAEL OLOFSSON | FOTO JOHAN WINGBORG

Men även om amerikanerna betraktar USA som en kristen nation, vill majoriteten att religionen ska ha betydelse i politiken eller tycker de att detta ska vara en privat ensak?

– Majoriteten vet jag inte men det finns en stor ökande grupp och det är den som brukar benämnas ”kristna högern”. De argumenterar för att konstitutionen ska tolkas utifrån ett bibliskt perspektiv. Att bibeln ska vara grunden för landets politik. Vad betyder då det? Ja om du frågar mig, så skulle jag säga som Max Weber: ”Ur bibeln kan man dra vad man vill.” Det finns ingen tolkning som är dominant utan det har med tid och plats att göra hur man tolkar den. Enligt vissa ska man slå sin fru och sina barn varje dag för att vara bibeltrogen. Enligt andra ska man inte göra det. Men om man bara går ut och frågar om USA ska basera sina värden på biblisk grund så kan man nog få en majoritet som säger ja till det.

Men kristendomen i sig är ju inte inskriven i konstitutionen, där står det ju tydligt att ingen religion ska favoriseras.

– Ja, men konstitutionen är också något som man kan tolka på två sätt. Det är en väldigt diskussion i USA om man ska tolka den bokstavligt eller intentionellt. Vissa läser den givet den historiska plats och tid den skrevs i. Andra läser den bokstavligt vilket innebär att exakt det som står ska gälla nu också. Men samtidigt är religionsfriheten i USA väldigt fokuserad på att förhindra statsmakten att lägga sig i de religiösa organisationernas liv och leverne. I Sverige är det tvärtom. Här är den skriven för att förhindra de religiösa organisationerna att lägga sig i statens verksamhet.

Vad beror den här skillnaden på?

– Det har att göra med att vi har haft en statskyrka under flera hundra år där staten haft religiöst monopol. Staten utsåg präster som därmed kunde likställas med statstjänstemän. Därmed kan man inte ha frihet ifrån att staten ska lägga sig i religionen. Däremot var man väldigt noga med att religionen inte skulle lägga sig i staten.

Kan detta förklara varför det är så svårt att plocka politiska poäng om man är uttalat kristen i Sverige när det är så diametralt motsatt i USA?

– Ja, delvis, men jag tror att förklaringarna är många där. Sverige var väldigt enhetligt fram till sent 1800-tal. Du fick inte tillhöra någon annan kyrka än svenska statens godkända kyrka. Det var först 1951 man fick lämna kyrkan utan att gå med i ett annat samfund. Tidigt etablerades också idén att det viktiga i alla politiska sammanhang var hur du stod i plånboksfrågan, alltså höger/vänster-skalan. Man skulle representeras av sin grupp genom institutioner som förhandlade kring ekonomisk fördelning. Där fanns en konflikt till skillnad mot inom religionen. Om alla är med i Svenska kyrkan så blir ju religionen politiskt ointressant.

Var Sverige unikt i det här? Den känns som att den här utvecklingen borde väl skett i andra länder också?

– Ja större delen av Europa var påverkad av de här socialistiska strömningarna. Men USA var inte alls påverkad av detta utan där identifierade sig folk med sin religiösa hemvist, om man var katolik, protestant med mera. Det var etiska och moraliska frågor som var viktiga vilket det är idag också. De flesta amerikaner röstar inte efter ekonomiska frågor. De röstar efter politikernas moraliska budskap.

Går det att väljas till amerikansk president om man inte är uttalat kristen?

– Det beror på vad man menar med kristen. Vi har ju Mitt Romney som är mormon. Nu finns det en del undersökningar som visar att bara 60 procent av väljarna vet att han är mormon. 50 procent av dem som vet detta anser inte att mormoner är kristna.

Men det borde väl vara en enorm nackdel för Romney?

– Ja, men bland republikanernas kärntruppväljare så förlorar han nog inte så mycket på det.

Varför inte det?

– Därför att Romneys moraliska plattform är den klassiskt amerikanska. Familjen är väldigt central, kvinnan ska veta sin plats, man är skeptisk till abort och homosexuella. Det finns ingenting där som inte skulle tilltala en republikan. Dessutom har ju mormonerna den fördelen att de ser USA som den kristna nationen par excellence. Enligt deras teori tog Jesus en båt till USA i slutet på sin mission och startade sin första kyrka i USA, alltså världens första kyrka.

Men majoriteten av de kristna i USA kan väl inte tro på det?

– Nej, men enligt den tesen är USA utvald av Gud som en nation med en speciell mission i världen och den tesen är det många amerikaner som köper.

Hur länge tror du att den kristna tron kommer att vara en så viktig del av den amerikanska självbilden?

– Det kommer nog att fortsätta under överskådlig tid. En stor majoritet, nästan 80 procent, är kristen och de sista 10–15 åren visar alla undersökningar att den faktorn blir allt viktigare för hur de bedömer kandidater.

ÅKE SANDER

ÅLDER: 63

YRKE: Professor i religionsbeteendevetenskap.

FÖDD: I Göteborg.

BOR: i Göteborg.

FAMILJ: Frun Sally Boyd och två barn.

INTRESSEN: Resor, läsa, havet, skidor och lite golf.

MIN VÄSKA

Björn Magnusson

VERKSAMHETS-
ARKITEKT
PÅ IT-STABEN,
GEMENSAMMA
FÖRVALTNINGEN

Vid upphandling av datorer 2010, i samband med projektet för en gemensam datorarbetsplats, tyckte jag att vi skulle ha en mer miljövänlig väska än de som då fanns. Targus tog fram en modell med sin egen miljömärkning EcoSmart på. Efter att informationsenheten haft diskussioner med Targus enades man om var den nykonstruerade gröna GU-loggan kunde placeras. Tanken är att kunna använda den även på andra gröna produkter på GU, bland annat inom grön IT, som jag jobbar med. Väskan är gjord av återvunna petflaskor. Den är svart, finns i en storlek med axelrem. Består av ett stort fack för papper och dator samt ett fack utanpå för sladdar och laddare. Den är lätt, väger 0,32 kg. Den finns på GU-shoppen och på ATEA, som vi har avtal med. Väskan har nästan sålt slut på första upplagan om 200 stycken.

Jag lägger den i min mörkblå ryggskack, en Champion, som är av bävernylon och tyvärr börjar bli väldigt sliten. Den har flera fack både in- och utvändigt. Ficklampa och fickkniv i blått som är min favoritfärg och för mig, som gammal scout, får den symbolisera himmel och hav. En påse småmynt till frukthandlaren och min iRiverH340.

Jag tycker om att hitta nya artister som berör med text eller musik. Just nu är det mycket Lars Winnerbäck. Lyssnar också gärna på böcker som *Natoagenten* av Anders Jallai. Att fotografera naturen är intressant och ofta är digitalkameran med. Här är ett armband som jag gjort i silver efter en vikingaförlaga. Mitt hänglås till gymmet, tigerbalsam och en burk med egenhändigt gjord ringblomssalva, praktiskt med lite forntida teknikkunskap.

BERÄTTAT FÖR HELENA SVENSSON

Miljövänlig datorväska, dator, ficklampa, fickkniv, sax, läs till gymmet, silverarmband, fickminne, laddare, kam, ringblomssalva, tigerbalsam, block, penna, iRiverH340, hörlurar, block, penna.

En skog i full frihet

Ekarna sträcker sig högt mot himlen i skogen intill Gunnebo slott. Men vilka av alla små skott som börjat spira på marken kommer att överleva?

DEN SOM VILL undersöka hur skogar utvecklas måste ha tålamod – samt anslagsgivare som ger pengar över längre perioder än tre år.

– Ekprojektet är tänkt att pågå i åtminstone tjugo år och innebär studier av sammanlagt 25 skogar i fem län: Västra Götaland, Östergötland, Jönköping, Kalmar och Kronoberg, förklarar Frank Götmark, professor i ekologisk zoologi.

Projektet handlar dels om att inventera vilka träd som växer i skogarna, främst ek, dels om att undersöka den biologiska mångfalden: det kan gälla kärlväxter, mossor, lavar, svampar, skalbaggar, svampmyggor och landmollusker. Men dessutom ska projektet undersöka vilken sorts skötsel som gynnar ekar och arterna: är det bäst att låta naturen ha sin gång eller bör man naturvårdsgallra bland buskar och träd?

– Skogarna i södra Sverige är sällan äldre än 150 år. Men flera träd, som ek, tall och lind, kan bli riktigt gamla, över 500 år. Fri skogsutveckling handlar därför om att försöka skapa gamla skogar både för forskning, biologisk mångfald och för naturupplevel-

ser. Dessa skogar behöver växa orört under flera hundra år.

EN SKOG SOM får växa fritt påverkas av en mängd naturliga fenomen, som storm, frost, snö, torka och bränder, förklarar Jenny Leonardsson. Hon är den fjärde doktorand som genom åren engagerats i projektet.

– Fri utveckling innebär bland annat att död ved får ligga kvar vilket är viktigt för många arter. När skogen växer igen klarar sig skilda träd olika bra: lönn och bok kan växa i skugga men eken kräver mer ljus. Stormen Gudrun för sju år sedan fällde flera stora träd här och skapade därmed luckor för ljuset, vilket kan ge ekarna en chans. Men skogen påverkas också av de djur som finns där, som älg och rådjur som äter upp nya skott.

EKVOLYMEN I SKOGARNA i Sverige har ökat med cirka 400 procent på 90 år. Ändå har vi mindre ren ekskog idag än för 300 år sedan. Under 1900-talet har ädellövskogen fått växa igen sedan alltför jordbruk försvunnit och med den traditionell hävd, som bland annat innebar boskap som betade lövplanter och skott.

Ett sätt att öka antalet ekar är att hägna

in skogsområden så att vilda djur inte kommer åt de unga plantorna. Det är dock både dyrt och osäkert; ett stängsel kan exempelvis skadas av fallande träd och så kommer djuren in.

– Ekprojektet visar att ett effektivare sätt är att plantera nya träd bland buskar och småträd. Då kan eken gömma sig bland de andra växterna och djuren får mer att välja bland, berättar Jenny Leonardsson.

Men ekprojektet visar också att naturvårdsgallring skulle öka antalet ekar.

– Att ta ut cirka 25 procent av virket, främst gran, björk, rönn och hassel, ger dubbel nytta: dels gynnas eken och övrig biologisk mångfald, dels kan avverkat material användas som biobränsle, påpekar Frank Götmark. Men varje bestånd måste granskas noga innan.

NATURVÅRD KOSTAR PENGAR. Och det är inte alltid markägarna är nöjda med den ersättning de får, särskilt om naturvården påverkar andra intressen som markägaren kan ha. Därför är det viktigt att göra ordentliga inventeringar av skogarna så att man verkligen vet vilka naturvården som finns, förklarar Frank Götmark.

– Flest arter gynnas om vi blandar olika sorters skötsel av våra naturvårdsskogar. Cirka 50 procent bör få utvecklas fritt, medan andra delar av skogarna kan brukas enligt gammal hävd med betesdjur eller genom naturvårdsgallring som vi nu testar på lång sikt. ■

Frank Götmark undersöker moderna på en lönn.

»Vetenskapliga artiklar är förstas viktiga men när bara en handfull forskare.«

”

där den ligger nu, berättar Frank Götmark. På informationstavlor får man veta mer om nötskrikan som samlar ekollon och ”planterar” dem, och om skalbaggar som gillar kambium, det tunna tillväxtskiktet under ett trädets bark. Här finns också information om svaveltickan, en vackert gul svamp som växer på gamla ekar.

- **TANNIN**, som finns i ollonen och i ekens kärnved, är ett gift som kan skada människor, exempelvis sågverksarbetare, och djur och svampar. Men att tannin håller borta skadliga angrepp är ett skäl till att ekar lever så länge. Det är också orsaken till att vin som lagras i ekfat får sin speciella smak samt till att hård ek passar så bra till parkett.

Men hur var det nu, vilka arter mer än människan kan ta död på en ek?

- Koralltickan, en rödlistad svamp, liksom svaveltickan har förmåga att bryta ner kärnveden vilket gör att trädet blir ihåligt och så småningom dör. Svamparna är rätt sällsynta eftersom det finns så ont om riktigt gamla ekar i våra landskap. Rör dem inte! förmanar Frank Götmark. ■

Historien om en ek

- **Människan är en av få arter som kan ta död på en ek.**

Det berättar Frank Götmark på en informationstavla i skogen vid Gunnebo slott.

FÖRUTOM forskningsrapporter ger Ekprojektet också ut ett nyhetsbrev med populärvetenskapliga artiklar som når uppemot tusen personer. Det handlar om medarbetare på läns- och skogsstyrelser, kommuner, skogsbolag och miljöorganisationer men också om andra intresserade.

- Vetenskapliga artiklar är förstas viktiga men när bara en handfull forskare. Riktade nyhetsbrev till personliga e-postadresser kan ge information till väldigt många fler, förklarar Frank Götmark.

ATT FORSKNING måste nå ut är viktigt, påpekar han. Dels gäller det att informera dem som på något sätt berörs av forskningen, exempelvis myndigheter och markägare.

Men att skapa intresse för ekologi och naturvård hos den breda allmänheten är också betydelsefullt.

Därför sitter en av hans informationstavlor vid uppfarten till Gunnebo slott. Den handlar om den ek som föll under stormen Gudrun 2005; stammen ligger fortfarande kvar på marken.

- **MEG HJÄLP AV** årsringarna kan vi räkna ut att eken började gro cirka 1695. Men vi kan också lära oss hur landskapet där trädet levde förändrats genom åren: årsringarna är breda när eken vuxit öppet i sol. Under perioder då den tvingats konkurrera om ljuset är de smala.

Vad som hände med eken efter att den fallit är en egen historia.

- Efter ett tag fraktades den till ett sågverk och vi reagerade förstas. Genom ingripande av Östen Forslund på Gunnebo slott räddades den i sista stund och lades tillbaka

FAKTA

Biologisk mångfald, biobränsle och skötsel av igenväxt lövskog med ekar (Ekprojektet) startade år 2000 med Frank Götmark som forskningsledare och väntas pågå åtminstone till 2021. Genom åren har projektet haft fyra doktorander och 25 examensstudenter. Finansiärer är bland andra Vetenskapsrådet, Formas, Energimyndigheten, Skogssällskapet, Göteborgs universitet, Sveaskog samt mindre fonder.

Återerövra journalistiken!

Den uppmaningen riktar Ingrid Carlberg, ny gästprofessor vid JMG, till studenterna. – Journalistiken befinner sig i en identitetskris. Dagstidningarna har mött konkurrens från bloggar och webb och försöker nu famna det nya. I stället måste vi sträcka på ryggen och visa vad riktig journalistik är.

SIN INTRODUKTIONSFÖRELÄSNING för studenterna på journalistutbildningen i Göteborg i september talade Ingrid Carlberg om vikten av att hävda professionalism och kritisk medvetenhet. Medierna ska inte stå bredvid och argumentera för sin outhärlighet utan i stället visa den genom att producera god journalistik, menar hon.

– Jag fick många frågor av studenterna efter föreläsningen. Det var jag mycket positivt överraskad av. Så var det inte när jag läste, säger hon när jag träffar henne för intervju en dag i oktober.

Löven har hunnit bli gula på trädet utanför hennes tjänsterum på JMG (institutionen för journalistik, medier och kommunikation) vid Seminariegatan.

Att hon just har installerat sig märks på de tomma bokhyllorna i det vita rummet. Och att hon pendlar mellan hemmet i Österskär, nordost om Stockholm, och gästprofessortjänsten i Göteborg förstår man när man ser resväskan strax innanför dörren.

50-ÅRIGA INGRID CARLBERG är både journalist och författare. För några år sedan utkom *Pillret – en berättelse om depressioner och doktorer, forskare och Freud, människor och marknader*. Den blev nominerad till Augustpriset och tilldelades journalistpriset Guldspaden.

Tack vare boken promoverades hon också till medicine hedersdoktor vid Uppsala universitet.

I maj 2012 kom hennes bok om Raoul Wallenberg med titeln *”Det står ett rum här och väntar på dig...”*

Ingrid Carlberg har själv aldrig gått någon journalistutbildning.

– Jag berättade för studenterna att jag har kommit hit 30 år för sent. Jag kom in på Journalisthögskolan i Göteborg och skulle börja vårterminen 1983. Men så fick jag ett vikariat på Västmanlands läns tidning, VLT.

Hon är född och uppväxt i det västmanländska samhället Surahammar och hade varit sommarvikarie på VLT. Det övergick i ett årslångt vikariat.

– Jag ringde runt och konsulterade ett

antal redaktionschefer hur jag skulle göra. Alla svarade att jag skulle stanna på VLT. Journalisthögskolan i Göteborg var bara flum tyckte de, säger hon med ett stort skratt.

Så blev det. Hon stannade på VLT. Senare blev det redigering på Svenska Dagbladet och även något kortare reportervikariat där.

Ingrid Carlberg läste in en fil kand i nationalekonomi och statskunskap och det resulterade i en tjänst som forskningsassistent i Maktutredningen. Nu var hon inne i forskarvärlden.

– JAG SÖKTE MIG till forskningen för att jag var less på den snabba journalistiken med fyra artiklar om dagen och några pratmi-

»Jag sökte mig till forskningen för att jag var less på den snabba journalistiken med fyra artiklar om dagen och några pratminus.« ”

nus. Jag hade varit en sådan som spottade ur mig nyhetsartiklar men hade lessnat på det. Jag ville göra något ordentligt.

Tanken var att hon skulle börja doktorena. Men då lockade journalistiken igen.

– Jag hade nog suttit för mycket ensam på min kammare. Och så tyckte jag att språket i forskningen kändes nästan kvävande, uttrycksmässigt.

Hon vikarierade på Dagens Nyheter som ledarskribent och blev därefter värvad till tidningens avdelning för undersökande journalistik.

– Jag hade skrivit en forskningsrapport för Maktutredningen om lobbying i Sverige och DN ville att jag skulle göra ett grävjobb om lobbying. Det blev så bra att jag fick stanna.

DÄREFTER ARBETADE HON på DN med undersökande journalistik i ett antal år. Hon skrev bland annat för tidningens dåvarande helgbilaga DN LördagSöndag.

– Den gjordes i en slags New Journalism-anda med långa berättande reportage och

väljord research. Det här var runt 2000. Det var sådana tider då, säger hon.

Hon stannade på DN till 2010 då hon sade upp sig.

– Jag slutade för att jag hade en större längtan efter att skriva böcker än att jobba med journalistik.

I motiveringen till Ingrid Carlberg som ny gästprofessor i praktisk journalistik framgår det att hon i sina reportage lagt mycket arbete på research med en närmast vetenskaplig metodik.

– HELA RESEARCHFASEN är både viktig, rolig och utmanande. Jag skulle nog kunna skriva ett reportage om vad som helst. Bara detta att få sätta sig in i ett ämne, att försöka dammsuga allt som finns att ta reda på. Researchen är a och o.

Det räcker inte med att vara en bra stilist för att skapa det goda reportaget, menar hon.

– Man måste ha byggstenarna. Bara då får man detaljerna som gör att reportaget

lever. Men det kräver en extra ansträngning. Och man kan alltid göra lite mer. Det är livsfarligt, jag har haft problem med det. Jag vill alltid göra lite mer.

BOKEN OM RAOUL WALLENBERG, den svenske diplomaten som ledde räddningsaktioner av judar i Ungern under andra världskriget, och som försvann 1945, har krävt mycket research i flera olika länder.

Ingrid Carlberg har finkammat arkiv i jakten på dokument. Hon reste till Moskva flera gånger och begärde där ut tre originalhandlingar från den federala säkerhetstjänstens arkiv (FSB). Det gällde några dokument som fortfarande är mycket centrala för att ta reda på vad som hände den svenske diplomaten. Det hon ville få ut var Wallenbergs dödsattest, en förhørsjournal som skulle kunna bevisa att han levde efter det officiella dödsdatumet 17 juli 1947 samt hans fångkort.

– Fångkortet var det enda jag fick se och hålla i.

Ingrid Carlberg berättar hur det gick till.
– Det var i ett avskalat kontorsrum i FSB-arkivets läsesal. Vi var fyra personer som skulle dricka en kopp kaffe. Mellan kaffekopparna på bordet låg ett litet knaggligt gulnat kartongblad. Jag fick hålla i fångkortet och så plåtade jag det framlänges och baklänges. Det var en stark upplevelse.

I UNGERN, TYSKLAND och USA tog hon hjälp av researchers som kopierade material ur arkiven.

Hon har bland annat tagit del av den dossier om Wallenberg som finns i arkivet hos den amerikanska underrättelsetjänsten CIA.

Genom att lägga samman uppgifterna ur CIA-arkivet med det svenska utrikes-

departementets arkiv och uppgifterna i Wallenbergs styvfars (Fredrik von Dardel) dagbok kunde hon se hur Raoul Wallenberg i slutet av 1970-talet blev ett stort internationellt ärende med tydligt centrum i USA. Hon såg strategin och upptäckte att CIA hade jobbat bakom kulisserna för att få den svenska regeringen att agera, som ett sätt att öka de anti-sovjetiska stämningarna.

– Det blev en väldig aha-upplevelse för mig, säger Ingrid Carlberg.

DET VAR BLAND ANNAT händelser i hennes egen familj som gav henne idén att skriva boken. Ingrid Carlbergs man, den tidigare finansministern Pär Nuder (S), har sin familjehistoria i Estland. Hans farmor

INGRID CARLBERG

AKTUELL: Gästprofessor i journalistik vid JMG.

ÅLDER: Snart 51 år

FÖDD: Surahammar

BOR: Österskär, nordost om Stockholm

FAMILJ: Gift, två barn.

BAKGRUND: Hedersdoktor vid Uppsala universitet, fil kand i nationalekonomi och statskunskap, forskningsassistent i Maktutredningen, journalist på Västmanlands läns tidning (VLT), Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter. Författare till flera böcker, bland annat *Pillret – en berättelse om depressioner och doktorer, forskare och Freud, människor och marknader* (2008) och boken om Raoul Wallenberg *”Det står ett rum här och väntar på dig...”* (2012).

INTRESSEN: Läsa och skriva, älskar att lyssna på musik, gillar att spela tennis och springa i skogen.

SENAST LÄSTA BOK: Två böcker parallellt: Jonathan Franzens *Frihet* – ”en fantastisk roman”. Hannes Råstams *Fallet Thomas Quick* – ”journalistik i världsklass”.

SENASTE FILM: ”Hann inte gå på bio i våras och har haft fullt upp i höst. Men jag gillar bio och på lördag ska jag se Palme-filmen.”

STYRKA: ”Ganska intensiv och entusiastisk person.”

SVAGHET: ”Ganska intensiv och entusiastisk person.”

DRIVKRAFT: ”Att berätta och beröra.”

flydde över Östersjön till Sverige under andra världskriget. Hennes man hade då arresterats i Estland.

I 50 år levde familjen i ovisshet om vad som hänt honom innan man i slutet av 1990-talet fick ut kopior från hans KGB-akt. Det visade sig att Pär Nuders farfar hade förts till ett fångläger i Sibirien och avlidit där.

– Jag tänkte då på Raoul Wallenberg och varför det var så svårt att få visshet om vad som hade hänt honom.

Att Wallenberg skulle ha dött av en hjärtattack den 17 juli 1947, som är den officiella ryska förklaringen, tror hon inte på. Det troliga är att han avrättades samma år genom arkebusering eller giftmord, menar hon.

SÅ SMÅNINGOM VILL Ingrid Carlberg skriva en ny bok. Vad den ska handla om berättar hon dock inte.

Men just nu är det bland annat journaliststudenterna på JMG som upptar hennes tid och engagemang.

– Det är en ynnest att få chansen att vara här på Sveriges bästa journalistutbildning, om än bara på en blygsam deltid. Att JMG är bäst är ju inte bara skryt utan faktiskt bevisat i en utvärdering från Högskoleverket.

Uppdraget som gästprofessor på JMG är en utmaning i en tid då man talar om journalistikens kris, menar hon.

– Jag är mycket engagerad i journalistik och tycker det är viktigt att försöka ge arbetslust och självförtroende till nya journalister. Kan jag bidra med en liten pusselbit där så är jag lycklig.

TEXT ALLAN ERIKSSON | FOTO JOHAN WINGBORG

Färgstarkt skådespel

Det är tjuvigt, glamoröst och pampigt. Vad talar vi om? Doktorspromotionen så klart, som ägde rum fredagen den 19 oktober.

I KONGRESSHALLEN har drygt 800 åskådare bänkat sig för att hylla nyblivna doktorer, hedersdoktorer och pristagare. Exakt klockan 15.00 inleds den akademiska processionen till musik av den finlandssvenske tonsättaren B Crusell. Rektor tågar först anförd av flagga och spira ner mot den upplysta scenen, sedan följer alla efter i en bestämd ordning.

Det är ett färgstarkt skådespel. 2,5 timmar är visserligen lång tid men det känns inte så. Till stor del är det tack vare den konstnärliga inramningen, i regi av Ronnie Hallgren. Genom att fokusera på det som händer på scen med ljud och bilder blir det lättare att hänga med. Musiker och skådespelare från Högskolan för scen och musik dyker upp från publiken.

Presentatören Jenny Ellegård inleder:

– Det finns en misstanke om att världsgåtans lösning ska ligga förvarad där inne, säger hon och pekar upp mot storbildsskärmen där bilden av Göteborgs univer-

sitets huvudbyggnad tornar upp sig som ett slott.

– Hämta genast lordkanslen och dekanerna, utbrister skådespelaren André Nilsson och Jenny springer iväg för att föra rektor Pam Fredman till scenen.

ÅRETS TEMA är Vision 2020, vilket rektor återkommer till i sitt inledningsanförande, men först berättar hon om förra årets promotion då hon hade utbildningsminister Jan Björklund vid sin sida.

– Jag passade på att ge ministern ett antal råd som gick ut på att det var hög tid att höja basanslaget för forskning och att den fria, nyfikenhetsdrivna forskningen måste värnas.

En del av hennes önskningskrav måste ha gått i uppfyllelse eftersom regeringen nu satsar fyra miljarder kronor på forskning.

I slutet av ceremonin håller Mikael Benserud, ordförande för Göteborgs universitets studentkårer, ett fängslande anförande som utgår från dagens datum.

– För precis femhundra år sedan, den 19 oktober 1512, var en stor dag för en känd ifrågasättare av det etablerade. Det var då Martin Luther disputerade och blev doktor i teologi. Redan fem år senare spikade han upp sina teser på dörren till domkyrkan i Wittenberg. Detta idoga snickrande är också upprinnelsen till den tradition som de flesta av er

Maria Sundin får årets pedagogiska pris och Lars Gunnar Andersson tilldelas Pro Arte et Scientia.

PROMOTIONEN I SIFFROR

Totalt promovades 102 doktorer, 5 jubeldoktorer och 17 hedersdoktorer. Dessutom delades ett antal priser ut till personer som gjort värdefulla insatser för universitetet.

tagit del av: Uppspikandet av er avhandling.

PROMOTIONSHÖGTIDEN är utan tvekan ett välregisserat och färgstarkt skådespel, där varje liten del är genomtänkt och uträknad i sekunder, så att det inte finns tid för något oplanerat. Möjligen med undantag av den akademiska kören som passade på att sjunga en extra kort hyllning till kunskapen, "I Östern stiger solen upp". Därefter följer den traditionella processionsutmarschen och den stora mingelfesten i kongresshallen, där det serveras läckra smittor och mousserande vin. Kvällen avslutas, lika traditionsenligt, med bankett och dans.

Mikael Nordenfors

- Det är väldigt roligt att vara här. Ceremonin var fin även om det kändes ovant att ingå i ett så regisserat sammanhang. Det har varit en lång dag och mycket repetitioner, så det är faktiskt samtidigt skönt att det är över. Men det känns inget speciellt jämfört med disputationen som är dagen D, där är man ju mer i fokus som individ.

ÄMNE: Humaniora med inriktning mot utbildningsvetenskap

ÅLDER: 40

ARBETE IDAG: Svenska språket

Eva Wahlström

- Jag valde en lagerkrans för jag tycker att den är så vacker. Jag känner mig stolt och hedrad, avhandlingsarbetet känns som en bragd. Den här dagen är ett slags erkännande även om den inte är viktig jämfört med disputationsdagen.

ÄMNE: Litteraturvetenskap

ÅLDER: 53

ARBETE IDAG: Högskolan i Borås

Petra Rönnholm

- Det känns som ett fint avslut på en lång forskarutbildning, och roligt att man får ett officiellt erkännande. Det är en vacker ceremoni. Dessutom är det härligt att få träffa gamla studie-kompisar.

ÄMNE: Kemi med inriktning mot organisk kemi

ÅLDER: 43

ARBETE IDAG: Arbetssökande, jobbade tidigare på AstraZeneca

Christian Jansson

- Det känns väldigt bra. Jag tycker det är trevligt att de gamla traditionerna lever kvar. Det gillar jag. Bland annat kändes det stort att gå över parnassen. Jag var dock lite oförberedd på dagen, så jag har inte hunnit smälta alla intryck än.

ÄMNE: Företagsekonomi

ÅLDER: 33

ARBETE IDAG: Vikariat på företagsekonomiska institutionen

Tarja Alatalo

- Det är en stor dag för mig, ett erkännande för all den ansträngning som man har lagt ner. Jag tycker att det är en fin ceremoni och det är superroligt att få fira dagen med familj och vänner.

ÄMNE: Pedagogiskt arbete

ÅLDER: 50

ARBETE IDAG: Högskolan i Dalarna

Johanna Schmidt

- Trots att det har varit mycket repetitioner har det varit en fin dag. Det är framför allt roligt att kunna få fira dagen med nära och kära. Dagen är ett erkännande för allt arbete man har lagt ner. Det är också trevligt att få ta del av de akademiska traditionerna.

ÄMNE: Gynekologi och obstetrik

ÅLDER: 38

ARBETE IDAG: Läkare på kvinnokliniken på Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Snedsteg i karriären men doktor ändå

Jag har varit med om en anastrof. Den tilldrog sig på promotionshögtiden vid Göteborgs universitet.

För mig - och många andra - är promoveringen en alldeles speciell händelse, och för att uttrycka hur unik den är måste det till ett ovanligt ord: anastrof. Upphovsman är professor emeritus Herrick Baltscheffsky. Han skrev om ordet i den betydelse som jag skriver om här redan på 1970-talet, och håller nu på att nylansera det. Låt mig ta till ett drastiskt exempel för att förklara hur han menar.

För 65 miljoner år sedan slog en eller flera meteoriter ner på jorden. Det var en katastrof av enorma proportioner och ledde bland annat till att dinosaurierna dog ut. Men när dinosaurierna dog innebar det också att däggdjuren fick en chans. Kanske hade de större däggdjuren aldrig uppstått om dinosaurierna funnits kvar. Apdjuren hade inte utvecklats och därmed inte heller människan.

Det som var en katastrof för dinosaurierna är en anastrof för människan. Och nu har alltså också jag varit med om en anastrof - även om proportionerna är något mindre.

Likt meteoriten mot jorden såg det till en början ut som en katastrof. Min kollision med jorden var att jag slutade forska och började arbeta som vetenskapsjournalist. I stället för att söka in till doktorandutbildningen vid Institutionen för Nordiska språk, valde jag en projektanställning på Dagens Nyheter.

För dem omkring mig som hoppades på en forskarkarriär och doktorshatt såg loppet kört ut. Men vetenskapsjournalistiken ledde på diverse omvägar till att jag startade Språktidningen, en populärvetenskaplig tidskrift som gott och väl kan klassas som en anastrof. Och för det arbetet tilldelades jag av Humanistiska fakulteten titeln hedersdoktor den 19 oktober 2012.

Att det var just Göteborgs universitet som valde att hedra mig och Språktidningen är särskilt glädjande. För här var Gun Widmark professor i nordiska språk på 1970-talet. Och hon är mer än någon annan är skyldig till att jag intresserat mig för språk. Det var nog också Gun Widmark som tyckte att det var störst katastrof när jag slutade min forskarbana och blev journalist. Därför var det extra roligt att hon, nu 92 år gammal, satt i publiken under promotionen.

En katastrofal komet eller ett snedsteg i karriären har inte mycket gemensamt. Mer än möjligen som exempel på användningen av ett för de flesta obekant ord.

Vi har så lätt att se hur illa det går, hur saker plötsligt förstörs, går under eller går snett. Men med ett antiord kan det vara lättare att också se något positivt. Kanske är den största anastrofen av dem alla just ordet anastrof.

PATRIK HADENIUS

HEDERSDOKTOR VID HUMANISTISKA FAKULTETEN

FOTO: LINDA FORSELL

Magra underlag bakom språknedläggningar

NÅR LEDNINGEN för Humanistiska fakulteten i juni 2012 föreslog att lägga ned italienska, ryska, grekiska och fornkyrkoslaviska anfördes framför allt ett argument. Det har upprepats gång på gång, här ett exempel:

”Bakom beslutet (att lägga ned italienskan) ligger tre års granskning av både interna och externa utredare ...”, skrev dekanus Margareta Hallberg, prodekanus Mats Andrén och vicedekanus Christina Thomsen Törnqvist i en debattartikel i GP (2012-09-26).

Granskningen som dekanerna legitimerar nedläggningarna med är i huvudsak en SWOT-analys från 2009/2010 och en ”fördjudad granskning” från våren 2012. Låt oss därför i ett par nedslag granska granskningarna.

SWOT:en, som skulle användas för att identifiera styrkor och svagheter i lärandemiljöerna vid Humanistiska fakulteten, blev grundbulten i granskningen. Den presenterades i slutrapporten från 2010-06-08 som ett ”mycket trubbigt instrument” – kategorier som går in i varandra, avsaknad av kvalitativt perspektiv, onyanserad bild av en komplex verklighet, stor möjlighet till subjektiva tolkningar. Därför skulle den kompletteras av en djupare analys kallad ”steg 3”. Detta steg genomfördes aldrig. Det står uttryckligen att poängsättningen inte kan bli avgörande för vilka lärandemiljöer som håller måtten. Bland annat skulle enligt beslutsunderlag (2010-09-08) till fakultetsnämnden SWOT:en relateras till RED 10 ”i syfte att ge en helhetsbild

av miljön”. Det skedde aldrig, trots att forskningen vid institutionen för språk och litteraturer fick omdömet very good to excellent i RED 10. Tvärtom har siffrorna i SWOT:en upphöjts till sanningar utifrån vilka vidare beslut har fattats. Därmed bortsåg man från rekommendationerna i RED 10 till fakultetsledningen att skapa ekonomiska förutsättningar för en fortsatt högkvalitativ forskning, bland annat i klassisk grekiska.

UTAN ATT FÖRST slå fast vad som kännetecknar en högkvalitativ lärandemiljö och utan att relatera SWOT:en till RED 10, BLUE 11 eller HSV ombad fakultetsledningen de ämnen som hade fått högst 10 poäng att skriva en handlingsplan med ”åtgärder ... i syfte att komma till rätta med de svagheter som identifierats”.

Ledningen valde alltså att fortsätta med kvantitativa kriterier som inte sade något om strategier och visioner. Genom att godkänna eller underkänna dessa handlingsplaner skulle fakultetsledningen besluta vilka ämnen som hade en framtid på fakulteten. Det var bara språkämnen och översättarprogrammet som fick sina handlingsplaner underkända. Den analys om ”huvudinriktningen av kursutbudet avseende balansen mellan fristående kurser och program och övriga prioriteringar av utbildningsnivåer” som dekanus aviserade i sitt beslut från 2010-12-20 genomfördes aldrig.

VÅREN 2012 utfördes en ”fördjudad granskning” av ämnen och program vars handlingsplaner inte hade godkänts av

dekanus och som inte redan våren 2011 hade lagts ned. Granskningen låg till grund för förslagen att ytterligare minska antalet språkämnen. Så här skrev dekanerna i den efterföljande debatten i GP 2012-06-25:

”Externa ämnesexperter från danska, finska, norska och engelska lärosäten har nyligen kunnat bekräfta den slutsatsen (att vissa utbildningar inte upprätthållit kvaliteten) och rekommenderat fakulteten att minska volymerna.”

Men i dekanus beslut (2012-03-13) om hur den fördjudade granskningen skulle gå till står att ”organisatoriskt/strategiskt kvalitativa bedömningar görs av” tre sakkunniga vid GU. Dessa tre personer (från Sahlgrenska, naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig fakultet) skrev rapporten och formulerade förslag på åtgärder. De är varken ”externa” eller ”ämnesexperter”.

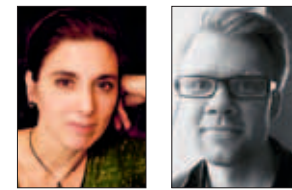
DE EXTERNA EXPERTERNA däremot skulle GU:s tre granskare vända sig till ”för frågor som kräver svar av forskare/lärare med ämneskompetens” (dekanus beslut). Ämnesexperterna skulle alltså inte göra strategiska bedömningar. När dekanerna i GP hävdar motsatsen så gör de det i strid med dekanus egen instruktion.

GU:s interna granskare använde till stor del redan tidigare behandlade underlag (till exempel SWOT). Inga platsbesök gjordes, inga intervjuer med ämnesföretädare (däremot läste man kursplaner och ämneshemsidor och tog fram aktuella siffror för prestationsgrad och retention). Studentperspektivet var enligt granskarna

”obefintligt”. Det förvånar inte att den fördjudade granskningen rymmer flera missförstånd och felaktigheter.

När dekanerna nu hänvisar till tre års granskning som stöd för sin politik så åberopar de sig på ett bräckligt, otydligt och delvis föråldrat och felaktigt material. Det motsägs dessutom på viktiga punkter av andra granskningar, RED 10 och BLUE 11, vilka dekanerna inte har beaktat.

Innan fler beslut fattas om språkämnenas framtid måste underlag tas fram som inte bara speglar verkligheten utan också analyserar konsekvenserna av framtida beslut – för fakulteten och för det samhälle som Göteborgs universitet säger sig vilja verka i.

ANDREA CASTRO

DOCENT I SPANSKA, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

MAGNUS PETTERSSON ÅNGSAL

UNIVERSITETSLEKTOR I TYSKA, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

Fotnot: Underlagen som omtalas i artikeln finns att läsa på www.hum.gu.se/om-fakulteten/intert/swoten/

Har vi råd att ta bort italienskan?

FÖR CIRKA 80 ÅR sedan donerade Anna Ahrenberg en stor summa pengar för att inrätta ett fast lektorat i italienska vid det som då hette Göteborgs högskola, samtidigt som ett motsvarande lektorat i svenska inrättades vid Roms universitet. Om fru Ahrenberg nu fick se den nedmontering av ämnet som en tanklös fakultetsledning är i full färd med att genomföra, skulle hon inte bli glad. Och hon har många med sig i den sorgen, vilket ett antal debattinlägg i pressen och andra aktioner bevisar; det räcker med att följa den öppna gruppen Rädsla språken vid Göteborgs universitet för att bli varse detta.

Protesterna kommer från en stor mängd personer som befinner sig utanför den drabbade institutionen för språk och litteraturer och dess lärare i italienska. Kulturpersonligheter, författare och översättare har protesterat i pressen, Italiens ambassadör och kulturattaché har agerat och ämnet har tagits på största allvar av italienska utrikesdepartementet på högsta nivå. Svenska Akademien, i vilken det finns ett stort antal vänner till Italien och

den italienska kulturen, har uttryckt sin bestörtning.

Men dekan Margareta Hallberg, prodekan Mats Andrén och vicedekan Christina Thomsen Törnqvist vägrar lyssna, och envisas med att hänvisa till den så kallade swot-analysen som gjordes för tre år sedan och som sedan länge är inaktuell, och som dessutom har utsatts för stor kritik. Dekanerna envisas vidare med att hänvisa till en så kallad ”fördjudad granskning”, som utfördes hastigt och hafsigt av en grupp externa granskare som utan att ha tagit någon som helst kontakt med ansvariga för utbildningen och som efter att ha försetts med ett undermåligt underlag producerade ett resultat som var så fullt av felaktigheter och missförstånd att det borde ha gått direkt i papperskorgen.

UTAN ATT REFLEKTERA, och utan att ta hänsyn till de fina utlåtandena från utvärderingen RED 10 (där institutionen för språk och litteraturer fick mycket fina omdömen) eller att invänta resultatet från Högscoleverkets pågående utvärdering, fortsätter dekangruppen att upprepa sitt

falsa mantra att ämnet italienska går dåligt, trots att resultaten inte skiljer sig från de i andra språk och trots att ämnet under 2000-talet har haft ett enormt uppsving just vad gäller forskningen, med en professor, en stor mängd publikationer och med flera internationella konferenser som arrangerats i Göteborg och som satt GU på världskartan.

I stället för att stödja ämnet i en övergångsperiod efter professorns pension, väljer GU att lägga ner ett väl fungerande ämne, som dessutom mycket nyligen nyanställd en universitetslektor. Det är frågan om sällan skådad usel personalpolitik. Vidare är det tecken på en dålig insikt i hur viktigt det är för de övriga humanistiska ämnena att ett så stort universitet som GU kan erbjuda undervisning och forskning i italienska.

SKALL DET VARA NÖDVÄNDIGT att ännu en gång behöva påminna om att Italien är ett av EU:s största länder, att det undervisas i det lilla ämnet svenska vid en massa universitet i Italien och att Sveriges handelsförbindelser med landet är mycket

stora? Och att påminna om landets litteratur, musik, konst och design, mode och industri och dess betydelse för världen? Hur kan ett stort universitet beröva den romanska språkidentiteten, där franska, spanska och italienska sedan länge samarbetar, en så viktig del? Antikens kultur- och samhällsliv, historia, konsthistoria, latin, litteraturvetenskap, idé- och lärdomshistoria är alla ämnen som också blir lidande av denna amputering.

Det är inte en fråga om siffror och resultat, som dekanerna försöker påvisa. Det är frågan om att ett universitet som vill framstå som stort, gärna bli ledande och som vill vara internationellt, inte har råd med att ta bort italienskan.

ULLA ÅKERSTRÖM

UNIVERSITETSLEKTOR I ITALIENSKA

REPLIK:

Kritiken bygger på missförstånd

VI HAR BLIVIT ombedda att replikera på två debattartiklar om språkens situation vid Göteborgs universitet som inkommit till GU Journalen. Initiativet till debatten, och därmed till dess förutsättningar, togs av redaktören för GUJ på Facebook den 2 oktober 2012 på den öppna sidan "Rädda språken" med uppmaningen "att visa på vilken betydelse språk har för ett så stort och brett universitet som GU." Fakultetsledningen kan knappast förväntas följa debatter på Facebook och anmodades att ge sin version först när uppmaningen gett resultat.

Debattinlägget om nedläggning av italienska framförs i svepande ordalag om tanklöshet och hafsighet. Flera års analysarbete – tillgängligt för alla och envar på <http://www.hum.gu.se/om-fakulteten/internt/swoten/> – visar otvetydigt på italienskans, och även vissa andra språks, allvarliga och svårösta problematik. Ansvarig institution har getts alla möjligheter att komma till tals men har inte i någon fas kunnat presentera en hållbar strategi för ämnet. Några sakupplysningar: 1. Beslutet att rekrytera en lektor i italienska 2009 togs innan nuvarande fakultetsledning tillträtt. 2. Ämnet italienska nämns överhuvudtaget inte i RED10. 3. Enligt Italiens ambassadör erbjuds i dagsläget svenska vid 7 italienska universitet, alltså vid 1 lärosäte per 9 miljon invånare. I Sverige ges från och med 2013, vad vi nu vet, italienska vid fem lärosäten, alltså 1 per 1,5 miljon invånare.

DET ANDRA debattinlägget innehåller kritik mot hur fakultetsledning och fakultetsnämnd agerat under de tre år som fakultetens ämnen granskats med avseende på kvalitet och hållbarhet. Dessvärre bygger kritiken på en rad missförstånd som upprepats gång på gång i olika medier och där de fakta som finns att hämta i underlagen inte tycks ha någon som helst effekt på debattörerna. Påståendet att ämnas egna strategier inte beaktats i analysarbetet är ett exempel. En central faktor i den analys som gjordes av samtliga vid fakulteten förekommande ämnen är "framtidsperspektiv". Denna faktor ansågs vara så viktig att nämnden valde att göra den till en primär faktor i analysen, d v s ämnas egna strategier lyftes fram i den slutgiltiga bedömningen.

Påståendet att underlaget för nämndens junibeslut är föråldrat är lika felaktigt som det vid detta lag är slitet: Resultatet från den externa granskning som kompletterade den ursprungliga analysen av fakultetens grundutbildning förelåg i maj 2012. Inför nämndens beslutssammanträde i juni hade institutionen getts möjlighet att kommentera granskningen. Så skedde och kommentaren, som redovisade nuläget i ämnena, utgjorde tillsammans med övrigt material underlag för både beredning och nämndbeslut.

DE SAKKUNNIGA från GU hade i uppdrag att se vad som kan och behöver göras för att skapa goda förutsättningar för de studenter som studerar språk på akademisk nivå. Synpunkter inhämtades även från 17 utländska ämnesexperter i syfte att erhålla ett initierat utifrånperspektiv och en möjlighet till komparation med andra lärosäten. En mer gedigen och opartisk granskning kan man knappast få, men skribenterna väljer att förringa såväl expertis som möjlighet till extern bedömning av hur språkämnerna kan organiseras och stärkas kvalitativt.

Även påståendet om att dekanus beslut i december 2010, där det flaggats för att strategiska ställningstaganden ska göras av fakultetsnämnden, inte blivit av, är missvisande. I beslutet står: "Det är fakultetsnämndens ansvar att optimera de av departement och rektor beslutade resurserna till utbildning. Här ingår analys av och beslut om huvudinriktningen av kursutbudet avseende balansen mellan både fristående kurser och program och prioriteringar av utbildningsnivåer (grund och avancerad) med utgångspunkt i såväl universitets mål som omvärldens förväntningar." Analys görs vid varje tillfälle då en ny utbildning föreslås. Sedan beslutet har sju nya programutbildningar inrättats varav fyra på avancerad nivå i enlighet med fakultetens strategi för utbildning 2011–2012. Detta medför en ansenlig omfördelning av hst från fristående kurs till program.

AVSLUTNINGSVIS: BLUE11 omfattar endast programutbildningar och berör därför här endast Översättarprogrammet, som aldrig varit föremål för förslag om nedläggning. Vad gäller RED10 är rapporten om språkinstitutionen inte nedbrytbar på ämnesnivå utan ytterst generellt hållen både vad gäller positiv och negativ kritik, vilket gör den obrukbar i detta sammanhang.

DEKANGRUPPEN VID HUMANISTISKA FAKULTETEN:

DEKAN **MARGARETA HALLBERG,**

PRODEKAN **MATS ANDRÉN,**

VICEDEKAN FÖR UTBILDNING **CHRISTINA THOMSEN THÖRNQVIST.**

SLUTREPLIK:

Dekanerna duckar för saklig kritik

VÅR ARGUMENTATION bygger på fakta i underlagen. Ändå undviker dekanerna att kommentera de brister som uttryckligen nämns i SWOT, t. ex. att bedömningen av faktorn 'framtidsperspektiv' bara byggde på intervjuer med studierektorer vilket innebar "ett större inslag av subjektivitet än om underlaget inhämtats enbart skriftligen" (SWOT).

Vi välkomnar expertgranskning men faktum kvarstår: ingenstans i fördjupad granskning finns belägg för att nedskärningarna förankrats hos ämnesexperterna. Granskningen (10 ämnen/program), full av fel, tog 1,5 månad att genomföra. Är det den mest gedigna granskning ämnena kan få har dekanerna låga krav.

Vad gäller RED10 behöver dekanerna läsa på. På s. 53 anses enskilda SPL-ämnen forskning "excellent". På s. 58 anmodas fakultetsnämnden att stärka den redan starka klassiska grekiskan. Dekanernas ointresse för andra granskningar än de egeninitierade är lika notoriskt som ogrundat.

Enda tydliga besked i dekanernas svar är att SPL fått betala nya program på andra institutioner. Men inget om följderna för fakulteten, GU, Sverige och svenska språkets ställning i världen.

ANDREA CASTRO

DOCENT I SPANSKA, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

MAGNUS PETTERSSON ÄNGSAL

UNIVERSITETSLEKTOR I TYSKA, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

SLUTREPLIK:

Djupt missvisande påhopp

DEKANERNA SKRIVER att jag uttrycker mig svepande och vill få det till att de har saktligheten på sin sida. Jag kan bara upprepa vad jag redan skrivit: det är inte en fråga om siffra och resultat. Hur de än vänder på det gör Göteborgs universitet bort sig genom att minska språkutbudet. Värre är de nya anklagelser som framkommer. Dekanerna vill få det till att italienskan är ett hopplöst fall. Denna insinuation kan svårligen tolkas som annat än ett slag under bältet och är ett djupt missvisande och oförlåtligt påhopp på ämnet.

Tidigare fakultetsledning, som tydligt ansåg ämnet värt att satsa på, underkänns också.

RÄKNEEXEMPLET i punkt 3 är ett bevis på hur galet fakulteten resonerar. Sverige är ett litet land och borde därför satsa i högre grad på främmande språk än vad andra länder satsar på vårt språk.

Vill till sist nämna att så sent som 12 oktober i år bekräftade Svenska Akademien till fullo min ståndpunkt och mina argument i ett brev till rektor. Det borde räcka som svar.

ULLA ÅKERSTRÖM

UNIVERSITETSLEKTOR I ITALIENSKA

Passa på!
Från den 12 november och fram till jul är det utförsäljning av ett urval av universitetets profilprodukter. Kan köpas i närmaste Servicecenter. Du kan betala med kontokort eller genom internfaktura. www.service.gf.gu.se/servicecenter

Exempel på några profilprodukter som reas ut för 50 kr/st.

NY PÅ JOBBET

ELINOR BEN-MENACHEM är ny adjungerad professor i neurologi med speciell inriktning mot epilepsi.

MATS BENDE är ny adjungerad professor i öron-, näs- och halssjukdomar.

BARBARA BONNEY är ny gästprofessor i scenisk gestaltning med inriktning sång. Hon är operasångerska, född i New Jersey, och ledamot av Kungl. Musikaliska Akademien.

KERSTIN GUNNEMARK är ny professor i etnologi. Hon forskar om statsliv, minnen och kulturarv.

MICHAEL KLAGE är ny föreståndare för Sven Lovén centrum för marina vetenskaper. Han lämnar en tjänst som ställföreträdande chef för en stor forskargrupp vid Alfred-Wegener-Institut i Bremerhaven, Tyskland.

ANDERS LEHMANN är ny adjungerad professor i fysiologi.

LENA MARTINSSON är ny professor i genusvetenskap. Hon forskar om kvinnorörelser i Pakistan samt om klass i nyliberal utbildningsretorik.

PER MÅNSON är ny professor i sociologi. Han har främst forskat om Ryssland och Sovjetunionen.

KARIN NELSON är ny professor i musikalisk gestaltning med inriktning orgelinterpretation.

PAM FREDMAN, Göteborgs universitets rektor, är omvald som styrelseordförande för Sveriges Universitets- och Högskoleförbund. Därmed inleder Pam Fredman en tredje period på två år.

NADEZJDA ZORIKHINA NILSSON är ny professor i ryska. Hon forskar om det moderna ryska språket.

Ekonomisk-historiska institutionen

Malin Dahlström, doktorand
Svenja Gärtner, doktorand

Företagsekonomiska institutionen

Sandhiya Goolap, doktorand
Samuel Rombach, doktorand
Niuosha Samani, doktorand
Joakim Wahlberg, doktorand
Gabriella Wulff, doktorand

Förvaltningshögskolan

Angelica Börjesson, doktorand
Vanja Carlsson, doktorand
Sara Hallberg, doktorand

HDK

Ariana Amacker, doktorand
Emanuel Cederkvist, tekniker
Cecilia Eriksen-Wijk, utbildningsadministratör
Helena Kraff, doktorand
Lena Magnusson, doktorand

Institutionen för biologi och miljövvetenskaper

Maria Andersson, forskningsassistent
Isabel Casties, forskningsbiträde
Hanna Corell, forskare
Andreas Ekström, doktorand
Ningping Gong, forskare
Gurpreet Kahlon, doktorand
Anne Thonig, forskningsbiträde
Linnea Thorngren, doktorand

Institutionen för biomedicin

Anna-Karin Berglund, postdoktor
Sunita Byri, doktorand
Fang Meng, forskare
Elisabeth Nyström, projektassistent

Institutionen för data- och informationsteknik

Michel Chaudron, professor
Dina Koutsouri, universitetslektor
Fredrik Lindblad, universitetslektor
Rakesh Rama, biträdande forskare
Vard Antinyan, doktorand
Cyril Cohen, postdoktor

Institution för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

Arvid Båve, universitetslektor
Elizabeth Coppock, forskare
Julia Forsberg, doktorand
Thomas Hartvigsson, doktorand
Anders Herlitz, forskare
Teun Zuiderent, forskare

Institutionen för geovetenskaper

Göran Broström, universitetslektor
Hongxing He, doktorand
Peng Zhang, doktorand

Institutionen för globala studier

Dharmika Herath, forskare
Jörgen Johansen, gästlärare
Lisbeth Segerlund, universitetslektor
Louisa Vogiazides, forskningsassistent

Institutionen för historiska studier

Anna Locke, doktorand
Lukasz Pospieszny, postdoktor
Richard Potter, biträdande forskare

Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion

Jonathan Bäckelie, doktorand
Christian Giudice, doktorand
Per Johansson, doktorand
Yusuf Muslim, doktorand
Tobias Ålöw, doktorand

Institutionen för journalistik, medier och kommunikation

Josefine Bové, biträdande forskare
Ingrid Carlberg, gästprofessor
Christopher Rothvall Kullenberg, biträdande forskare
Fredrik Lundström, undersökningsledare

Institutionen för kulturvetenskaper

Therese Andersson, universitetslektor
Evelina Johansson, doktorand
Mischa van Kan, doktorand
Elias Mellander, doktorand

Institutionen för kulturvård

Jane Hamill, doktorand
Henrik Lindblad, forskare

Institutionen för matematiska vetenskaper

Jan-Erik Andersson, utredare
Sanela Mehanovic, doktorand

Institutionen för medicin

Klara Abrahamsson, biträdande forskare
Nina Adam, forskare
Julia Andrén, universitetsadjunkt
Kristina Berntsson, projektassistent
Anna Bäckner, projektassistent
Tai Phan, kursadministratör
Felix Sommer, forskare

Institutionen för nationalekonomi med statistik

Yonas Weldegebriel Alem, forskare
Simona Bejenariu, doktorand
Lisa Björk, doktorand
Oana Borcan, doktorand
Mohamed-Reda Moursli, doktorand
Diem Van Nguyen, doktorand
Emil Persson, doktorand
Anja Tolonen, doktorand

Institutionen för neurovetenskap och fysiologi

Thomas Carlsson, forskare
Anna Kistner, forskare
Sebastian Lundström, forskare
Shinivo Noriko, forskare
Marcus Ulleryd, assistent
Katarina Åström, biträdande forskare

Institutionen för odontologi

Anders Grip, projektassistent
Jesper Johansson, universitetsadjunkt

Institutionen för socialt arbete

Tobias Davidsson, doktorand
Adrian Groglopo, utredare

Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Olof Reichenberg, doktorand
Charlotta Thodelius, biträdande forskare

Institutionen för språk och litteraturer

Emelie Jonsson, doktorand
Linda Karlsson, postdoktor
Andreas Kärenen, doktorand
Gabriela Mercado, doktorand

Institutionen för svenska språket

Ylva Byrman, doktorand
Linnéa Börjesson, biträdande forskare
Joel Olofsson, doktorand
Dan Rosén, systemutvecklare

Institutionen för tillämpad IT

Leona Bunting, doktorand
Peter Oreilly, universitetsadjunkt

Juridiska institutionen

Lena Björk, studievägledare
Pontus Nilsson, assistent

Psykologiska institutionen

Erik Adolfsson, biträdande forskare
Peter Karlsson, doktorand
Rosalie Säregård, psykolog
Lina Wirehag, psykolog

Statsvetenskapliga institutionen

Fredrik Dybfest Hjorthen, doktorand
Nicolea-Ion Gusoi, biträdande forskare
Mikael Holmgren, doktorand
Mette Jensen, forskare
Katarzyna Jezierska, postdoktor
Alice Johansson, programkoordinator
Martin Ole Laegreid, doktorand
Josefine Pernes, biträdande forskare
Jonathan Pollock, postdoktor
Maryana Povitkina, biträdande forskare

Studentavdelningen

Maria Arnold, assistent
Tove Bengtsson, assistent
Moa Lipschutz, assistent
Valentina Mijaljevic, assistent
Sabina Remmert, assistent
Anette Rönning, assistent

Sven Lovén Centrum för marina vetenskaper

Maria Brodén, kock
Birgitta Kilenstam, ekonomiadministratör
Sofia Nord, ekonomi- och personaladministratör

Svensk Nationell Datatjänst

Pia Jacobsen, assistent
Stefan Jakobsson, systemutvecklare

Universitetsbiblioteket

Niklas Axelsson, assistent
Daniela Deldén, universitetsbibliotekarie
Fredrik Good, universitetsbibliotekarie
Anna Johansson, universitetsbibliotekarie
Carl Larsson, universitetsbibliotekarie
Tobias Pernler, universitetsbibliotekarie

Övriga

Catharina Andishmand, doktorand vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
Sara Arvidsson, studieadministratör vid fakultetskansliet för naturvetenskap
Eva Borgfeldt, doktorand vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession
Joseph Jason Czarnecki, forskare vid Havsmiljöinstitutet
Sofia Gräsberg, institutionsadministratör vid litterär gestaltning, Akademin Valand
Magnus Nordell, enhetschef på IT-avdelningen
Britt-Marie Olsson, biträdande forskare vid Sembio Core Facilities
Jin Pingri, forskningsassistent vid inst. för kemi och molekylärbioologi
Frida Sverner, institutionstekniker vid laboratoriet för experimentell biomedicin
Maria Campos Zapata, forskare vid GRI
Linnéa Tibbling Wigforss, receptionist vid Handelshögskolans fakultetskansli

UTMÄRKELSER

LARS-GUNNAR ANDERSSON, professor vid institutionen för svenska språket, har tilldelats Pro Arte et Scientia, en av Göteborgs universitets finaste utmärkelser. Han har sedan 1980-talet genom ett framgångsrikt populärvetenskapligt författarskap, en mycket omfattande föreläsningverksamhet samt flitig medverkan i medierna, gjort stora insatser för spridningen av kunskap om språk i allmänhet och svenska i synnerhet.

Cellisten **ANDREAS BRANTELID** vann förstapris på 100 000 kronor i Ljunggrenska tävlingen för unga musiker. Han är redan internationellt känd med uppdrag runtom i världen och kommer närmast att åka till Cardiff för att spela med BBC:s orkester där. På andra plats kom violaspelaren **ELLEN NISBETH** och på tredje plats pianisten **PHILIP LJUNG**.

LINNÉA BÖRJESSON, biträdande forskare vid institutionen för svenska språket, har belönas med 15 000 kronor ur Inga Lidéns premiefond. Hon tilldelas priset för att ha fått sin kandidatuppsats *Kämpa på!* En undersökning av konstruktionen verba på med fortsättningsbetydelse publicerad i institutionens skriftserie för forskningsrapporter.

JOAKIM LARSSON, forskare vid avdelningen för infektionssjukdomar, har tilldelats Eric K. Fernströms pris till yngre, särskilt lovande forskare. Han forskar om hur läkemedel påverkar miljön och har särskilt uppmärksamats för sina larmrapporter om utsläpp i Indien.

LISBETH LARSSON, professor i litteraturvetenskap, har blivit hedersdoktor vid Syddansk universitet. Hon är en pionjär inom kvinnolitteraturforskning i Sverige och har under hela sin karriär samarbetat med nordiska forskare.

WERNER NAHM, professor vid Dublin Institute for Advanced Studies, tilldelas Göteborgs Lise Meitner-pris 2012 vid Chalmers och Göteborgs universitet. Han får priset för sina banbrytande insatser inom matematisk fysik. Priset är instiftat till minne av kärnfyisikern Lise Meitner, som 1938 tvingades fly till Kungälv från Berlin.

LOTTA VAHLNE WESTERHÄLL, professor i offentlig rätt och socialrätt, tilldelas Handelshögskolans speciella pris Pro Studio et Scientia. Hon får priset för att under många år ha bidragit till Handelshögskolans utveckling.

ÅSA WENGELIN, docent vid institutionen för svenska språket, har tilldelas Eva och Lars Gårdingers pris i lingvistik för sin forskning kring skriftligt språkproduktion hos barn och vuxna.

HENRIK ZETTERBERG, professor i neurokemi, har tilldelats Inga Sandeborgs pris från Svenska läkarsällskapet för sitt arbete när det gäller att spåra tidiga tecken på Alzheimers sjukdom.

ANSLAG

ALEXANDRE ANTONELLI, institutionen för biologi och miljövetenskap samt **JOHAN ÅKERMAN**, fysik, har erhållit Europeiska forskningsrådets "starting grant" på 1,5 miljoner kronor vardera. Medlen går till framstående forskare i början av sin karriär. Även **ROBERT BERMAN**, Chalmers, har tilldelats medel.

FREDRIK BÄCKHED, föreståndare för Wallenberglaboratoriet, har tilldelats närmare 31 miljoner kronor av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. Han får pengarna för att undersöka om smala barns tarmbakterier kan användas för att utveckla helt nya behandlingar mot fetma.

HANS HEDBERG, ämnesföreträdare inom foto vid Akademin Valand, har av Vetenskapsrådet tilldelats närmare 3 miljoner kronor för projektet Mätt mätt mot. Det handlar om förhållandena mellan teoretiska föreställningar om förutsägbarhet, klimatforskningens modeller, och den egna livsvärlden.

SUSANNE LINDEGARTH, forskare vid institutionen för biologi och miljövetenskap, är koordinator för ett nyinrättat gemensamt nationellt kompetenscentrum för vattenbruk. Centrumet är ett samarbete mellan Göteborgs universitet och Sveriges lantbruksuniversitet.

ANNA LINDER, konstfilmsproducent och curator, har av Vetenskapsrådet beviljats närmare 4 miljoner kronor för projektet Queera rörliga bilder; deras skörhet och flyktigheten i deras existens. Curatoriska och konstnärliga frågeställningar kring rörliga bilder i en queer kontext.

RICHARD NEUTZE, professor i biokemi, har av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse fått 17,6 miljoner kronor för ett projekt om hur högfrekvent strålning från bland annat mobiltelefoner påverkar celler på molekylär nivå.

HANNA NORDENHÖK, litterär gestaltning vid Akademin Valand, har av Vetenskapsrådet tilldelats närmare 2 miljoner kronor för projektet Det ovissa läsandet. Samtida poesi som skrivande läsakt, ett kritiskt manifest. Studien handlar om den poetiska skrivprocessen.

ARRANGEMANG

Youth in Transition

Centrum för urbana studier ger en internationell ungdomskulturkonferens 5-6 december. Bland deltagarna märks Louise Archer, University of London, Jo-Anne Dillabough, University of British Columbia, Kanada samt Martín Sánchez-Jankowski, University of California, Berkeley, USA.

Självbiografi som historieskrivning

Humanistiska fakulteten har bjudit in Susanna Alakoski, Åsa Linderborg och Kristian Lundberg för att diskutera relationen mellan självbiografi och samhälle. Inledare och moderator: professor Maria Sjöberg.

Tid: 5 december kl. 15:15 - 17:00

Plats: Humanisten, Stora hörsalen

The human mindset in relation to the earth and the climate change

Varför vill människor inte ändra sitt synsätt när det gäller klimatfrågor? Är människoarten en del av ekosystemet eller står människan över naturen? Det är frågor som kommer att behandlas under detta seminarium som ingår i Global Week. Medverkande är Katherine Richardson, en av författarna till boken *Climate change: Global risks, challenges and decisions* samt Gudmund Hernes, författare till *Hot topic-cold comfort. Climate change and attitude change*. Moderator är Katarina Gärdfeldt, föreståndare för Göteborgs Miljövetenskapliga Centrum. Seminariet hålls på engelska.
Tid: 13 november kl. 13:00 - 14:30
Plats: Universitetsbyggnaden, Vasaparken, sal 10

BÖCKER

Hur står det till i Östersjön?

Under en sommarskola på Bornholm 2009 träffades tjugo studenter och tolv forskare från skilda länder för att diskutera klimatförändringar i Östersjöregionen. Erfarenheterna är nu samlade i boken *Climate Impacts on the Baltic Sea: From Science to Policy*.

Boken riktar sig till forskare, politiker och tjänstemän i Östersjöregionen. Bland redaktörerna finns Anders Omstedt, professor vid institutionen för geovetenskaper.

Elever i särskild undervisningsgrupp

Yvonne Karlsson, universitetslektor vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik, har skrivit en bok om hur skolan och samhället ser på elever i särskilda undervisningsgrupper men framför allt om hur eleverna själva ser på sin situation. Hon sätter barnens perspektiv i fokus och visar hur marginaliserade elever kan synliggöras. Förlaget är Liber.

Vad gör dig glad i höstmörkret?

Ingrid Pramling Samuelsson
Professor i pedagogik

- **JAG BLIR GLAD** av att få umgås med mina barnbarn och att folk är öppna och flexibla. Dessutom hoppas jag att vi får ett erkännande och forskningspengar till barn- och ungdomsvetenskap. Sist, men inte minst, blir jag glad att få tillbringa tid i vårt hus i Borstahuset, där man kan blicka ut över havets skiftningar.

- **JAG BLIR GLAD** när det inte regnar för mycket och jag hinner ta en löprunda i Skatås, rensa tankarna efter en lång dag framför datorn på labbet och njuta av höstens färger.

Mahssa Karimi

Doktorand på Centrum för sömn och vakenhetsstörning

Hans Abelius
Utbildningsledare på Samhällsvetenskapliga fakulteten

- **ENKELT. ATT FÅ** krypa ihop med familj och vänner i köket för att laga mat, diskutera livets väsentligheter och dricka ett välbalanserat vin. Med lite tur kan mörkret även lysas upp av det sista kilot illröda krafter. Visar det sig sedan att Göteborgsvädret bjuder på en eller annan regnfri dag skulle det inte göra något. Men det kanske är för mycket begärt.

- **TRÄDENS ALLA** vackra höstfärger och att inomhus kunna sitta och mysa framför en varm brasa, läsa en god bok eller kolla på en bra film.

Sofia Thorsson

Stadsklimatforskare på institutionen för geovetenskaper

- **DE SMÅ LJUSEN** som kan tränga undan det stora mörkret. Den lilla värmen som tränger undan den stora kylan och, kanske framför allt, den styrka och skönhet som ligger i det lilla undandömda och bortglömda ...

Johannes Landgren

Prodekanus vid Konstnärliga fakulteten

- **JAG BLIR GLAD** när jag susar fram på min nya röda vackra cykel, till jobbet, till möten eller till Bio Roy för att se och höra ett underbart avsnitt ur operornas förtrollade värld. Annat som gör mig glad just på hösten är svamplockning och alla härliga färger.

Helena Ryn

Intendent på institutionen för kulturvetenskaper

FOTO: JOHAN WINGBORG

ANDREAS JOHNSSON

AKTUELL: Har nyligen disputerat vid institutionen för geovetenskaper på avhandlingen *Cold-climate landforms on Mars and Earth-analogues in Svalbard*.

Liv på Mars?

Om man inte kan resa till Mars kanske man kan ta sig till Svalbard istället? Det är i varje fall vad Andreas Johnsson gjort. Där har han undersökt den arktiska öknen som på många sätt liknar vår karga röda grannplanet.

ATT DET FUNNITS vatten på Mars har forskarna känt till ganska länge. Men vart vattnet tog vägen råder det delade meningar om. Jorden fick sitt vatten genom utgasning av vattenånga från tidig global vulkanism samt genom tillskott från nedslag av kometer. Kanske Mars fick vatten på samma sätt.

Nästa fråga är vad som hänt sedan dess? Hur mycket vatten finns kvar på planeten och hur mycket har försvunnit ut i rymden?

Det här är något som Andreas Johnsson, nybliven doktor i naturgeografi, grubblar över. Tillsammans med forskarkollegor från Tyskland har han forskat om just vattnets inverkan på landskapet på vår grannplanet i sin geologisk tid.

– På Mars, som är ungefär hälften så stor som jorden, råder minusgrader året om, möjligen med undantag för ekvatorn. Planeten har tjockare skorpa än jorden men ingen kontinentaldrift. Däremot har det funnits vulkaner där som pumpat upp väldigt mycket lava och skapat 25 kilometer höga berg.

MARS VICKAR också kring sin axel betydligt mycket mer än jorden gör, vilket får klimatet att växla mellan istider med utbredda glaciärer och perioder mer lika det vi ser idag. Paradoxalt nog innebär en istid på Mars att polerna blir varmare; när polaxeln lutar mer än idag vänds polerna mot solen. Vattnet som idag ligger bundet i polarisar

kommer då att sublimera och falla ner som snö på lägre latituder, och bilda glaciärer.

– År 2000 publicerades sensationella satellitbilder som visade att det finns bäckraviner på planetens norra och södra halvklot. De bör ha bildats för 100 000 till för ett par, tre miljoner år sedan. På jorden uppstår sådana formationer i sluttningar vid is- och snösmältning.

Men flytande vatten borde det inte finnas särskilt mycket av på Mars. Dels är atmosfärstrycket för lågt, dels är det för kallt.

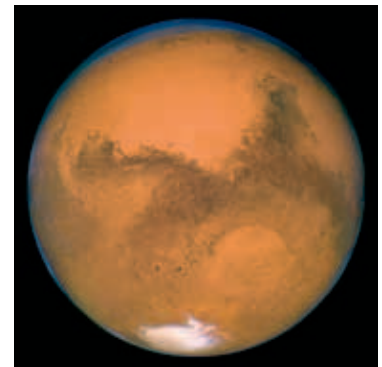
– Att det ändå gör det kan bero på att marken innehåller salter som minskar vattnets benägenhet att frysa trots kylan och trycket, förklarar Andreas Johnsson. Men det kan också finnas andra förklaringar som vi inte känner till.

ATT UNDERSÖKA Mars är inte det lättaste. Än så länge har ju ingen människa företagit den sju månader långa färden dit.

Men Svalbard, som med sin permafrost på många sätt liknar Mars, är inte så svårt att besöka. Andreas Johnsson har varit där sex gånger. Bland annat har han jämfört satellitfoton från Mars med flygbilder av samma kvalitet från Svalbard. I satellit- och flygbildsmaterialet visar landskapen slående likheter. Bildanalysen har sedan kompletterats med fältstudier. För det som ser slätt ut på foton kan visa sig innehålla stora block när man väl gör en studie på plats.

Andreas Johnsson har särskilt undersökt de landskapsformationer på Mars som påminner om så kallade solifluktionslandformer på Svalbard.

– Foton tyder på att upptiningen av Mars landskap under varma perioder måste ha varit ganska utbredd och att flytande vatten nära markytan bör ha funnits i myck-

PLANETEN MARS. FOTO: NASA

et större områden än man tidigare trott. När isen smält har sediment långsamt börjat röra sig nerför sluttningarna och skapat de mönster vi nu kan se. Det är en process som är vanlig också i arktiska miljöer på jorden.

VATTEN BRUKAR ses som en förutsättning för liv. På jorden finns spår av tidigt liv som är 3,5 miljarder år gamla. Det är den period då Mars fortfarande kan ha haft sjöar, floder och kanske även ett hav. Kan det ha uppstått liv på Mars då också?

– Vi vet ännu inte om det funnits liv där men vår forskning ökar förhoppningarna om att hitta miljöer som idag kan vara gynnsamma för liv, förklarar Andreas Johnsson. Om man skulle hitta spår av en levande organism blir nästa fråga om den är besläktad med livet på jorden eller om den utvecklats självständigt. En ännu större sensation vore förstas om man skulle hitta organismer som fortfarande lever där. Ett sådant fynd skulle vara århundradets upptäckt och för alltid påverka människans syn på sig själv och sin plats i universum.

EVA LUNDGREN